KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

Nõukogude ÕPETAJA

ENSV HARIDUSMINISTEERIUMI JA HARIDUS- JA KUNSTITÖÖLISTE AMETIÜHINGU HÄÄLEKANDJA

Nr. 45 (187) Neljapäeval, 6. novembril 1947. a. V aastakäik

Nõukogude rahvas sammub kindlalt kommunismi teed

Käesoleval aastal pühitsevad meie maa rahvad Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 30. aastapäeva, meenutavad revolutsiooni, mis inimkonna ajaloos avas uue ajajärgu — sotsialismi ajastu. Mida rohkem jõuame edasi kommunismi teel, seda suursugusemana ilmnevad Oktoobrirevolutsiooni saavutused, seda eredamalt tuleb ilmsiks tema tähtsus nii meie rahvaste elus kui ka maailma ajaloos.

Ajalugu tunneb palju revolutsioone. Need lõppesid harilikult võimu üleminekuga ühelt kurnajate klassilt teisele, vahetusid ühiskondlikud ja riiklikud korrad, kuid ekspluateerimine jäi. Ainult Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon erinevana kõigist endisist revolutsioonest andis töötavale rahvale poliitilised õigused ja materiaalse kindlustuse. Ta hävitas põhjani kodanluse ja mõisnike riigikorra, vabastas miljonid Venemaa töötajad kapitalistide ja mõisnike ikkest, pani maksma uue, ajaloos enneolematu riigikorra — tööliste ja talupoegade sotsialistliku riigi. Esmakordselt ajaloos läks võim ekspluateeritava klassi kätte ja ühes sellega tõusis ta valitsevaks klassiks.

Oktoobrirevolutsiooni tulemusena võrdõigustati mehed ja naised. Eraomandus tootmisvahendeile on meil likvideeritud. Maa, vabrikud ja tehased kuuluvad töötavale rahvale. Kolmekümne aasta jooksul on meie maa ja rahvas Lenini-Stalini partei juhtimisel läbi käinud hiiglasliku ajaloolise tee. Kirjaoskamatust, poolkerjuslikust ja majanduslikult mahajäänud vanast Venemaast võrsus Nõukogude Vene — uute tootmissuhete ja võimsate tootmisjõududega sotsialistlik riik, kus on hävitatud inimese kurnamine inimese poolt, kus võrsus uute moraalsete ja poliitiliste omadustega inimene, inimene-looja, kommunistliku ühiskonna aktiivne ehitaja.

Meie maa poolt läbikäidud ajalooline tee näitab kujukalt nõukogude riigikorra üleolekut kapitalistlikust. See üleolek avaldus riiklikus struktuuris, kultuurilises, majanduslikus ja sõjalises organisatsioonis.

Oktoobrirevolutsioon tegi lõpu igasugusele rahvuslikule rõhumisele meie maal. Kõigile rahvustele on avatud avaraim tee rahvuslikuks loominguks, materiaalseks ja kultuuriliseks progressiks. Kõik rahvad ühtses sõbralikus peres ehitavad uut majandust, uut kultuuri, mis on vormilt rahvuslik ja sisult sotsialistlik.

Täitusid inimkonna geeniuse V. I. Lenini ennustuslikud sõnad, mida ta ütles Punasel väljakul 1. mail 1919. aastal: „Meie lapselapsed vaatlevad kapitalistliku riigikorra ajajärgu dokumente ja mälestusmärke kui imeasju. Vaevalt suudavad nad kujutella, mil kombel võis esmajärguliste tarbeasjadega kauplemine olla era kätes, kuidas võisid vabrikud ja tehased kuuluda üksikuile isikuile, kuidas võis inimene kurnata teist, kuidas võisid inimesed olelda tööta. Seni räägiti nagu muinasjutust sellest, mida näevad meie lapsed, kuid nüüd, seltsimehed, teie näete selgesti, et meie rajatud sotsialistliku ühiskonna hoone pole utoopia. Veel hoolsamini ehitavad seda hoonet meie lapsed."

30 aasta kestel töötas nõukogude rahvas väsimatult oma kodumaa sotsialistlikul ümberkujundamisel. Selle lühikese aja jooksul saavutas ta hiiglaslikke tulemusi mitte ainult majanduslikus ja poliitilises elus, vaid ka kultuurilises ülesehitustöös. Võitlusega sotsialismi eest näitas ta kogu maailmale, et just töötajad on tõelised uue ühiskonna elu ehitajad, uue kultuuri loojad.

Suurepäraseid tulemusi saavutas meie maa rahvahariduse alal: on tehtud lõpp tsarismi häbistavale pärandile — kirjaoskamatusele. Edukalt on teostatud 7-aastane koolikohustus. Kümned rahvad, kel varem puudus kirjakeel, õpivad nüüd emakeeles, loovad oma kirjandust ja kunsti. Kui tsaari-Venemaal alg- ja keskkoolides õppis 8 miljonit õpilast, siis õpib nüüd meie maal alg- ja keskkoolides 30 miljonit inimest. Enne revolutsiooni oli Venemaal 91 kõrgemat kooli, nüüd on neid 800, kus õpib rohkem üliõpilasi kui 22 Euroopa riigis ja Jaapanis kokku. 11 liiduvabariigis kuueteistkümnest on asutatud teaduste akadeemiad, ülejäänud viies liiduvabariigis aga teaduste akadeemia filiaalid.

Täheldatavaid tulemusi kultuuri alal on nõukogude võimu aastail saavutanud ka meie noor vabariik. Vabariigi üldhariduslikes koolides õpib nüüd 141 tuhat õpilast, 40 tehnikumis valmistatakse ette keskmisi kaadreid rahvamajanduse mitmesugustele harudele. Kaheksas kõrgemas õppeasutises, nende hulgas kahes pedagoogilises, valmistatakse kõrgesti kvalifitseeritud spetsialiste — insenere, arste, õpetajaid, agronoome jt.

Tähtsaks sündmuseks eesti rahva kultuurilises elus oli ENSV Teaduste Akadeemia asutamine, mis juba nüüd annab praktilist abi tööstuse ja põllumajanduse arendamisel ja tõstmisel.

Kultuuri ja teaduse arenemise sellisest tempost võisid eesti töötajad kodanluse võimutsemise ajal ainult unistada. Õigust öelda polnud selline õppeasutiste võrk ka vajalik, sest kodanlus hoolitses rahvahariduse kasvu ja tootvate jõudude arendamise eest vähe, seetõttu polnud võimalust kasutada neidki spetsialiste, keda laskis välja tol ajal ainus Tartu ülikool. Ainult suurimate inimkonna geeniuste Lenini ja Stalini poolt loodud Nõukogude riik avas eesti rahvale avaraima tee õnnelikule elule.

Tähistades Oktoobrirevolutsiooni 30. aastapäeva toob eesti rahvas koos kõigi Nõukogude Liidu rahvastega südamlikke tervitusi suurele vene rahvale ja seltsimees Stalinile vennaliku abi eest, mis temale osutati uue elu ülesehitamisel.

Bolševike partei hoolitseb väsimatult töötajate kultuurilise taseme tõstmise eest, sest see on sotsialistliku riigi eluliseks tarviduseks, on orgaaniliselt seotud uue ühiskonnakorra olemasoluga.

Seepärast pöördub meie partei Keskkomitee palava üleskutsega nõukogude intelligentsi poole. Uute uurimuste, leiutiste ja avastuste kaudu peavad nõukogude teadlased väsimatult rikastama teadust ja tehnikat, töötajad kirjanduse, kunsti ja kinematograafia alal peavad looma kõrgetasemelisi kunstiteoseid, mis väärivad nõukogude ajastut. ÜK(b)P Keskkomitee pöördub meie paljumiljonilise õpetajaskonna poole üleskutsega tõsta õpetuse kvaliteeti, kasvatada noorsugu piiritu armastuse vaimus kodumaa vastu, valmistada aktiivseid ja visasid võitlejaid kommunismi võidu eest.

Neis Lenini-Stalini partei üleskutseis kajastuvad meie maa ajaloolised võidud kolmekümne aasta jooksul, neis on kindlaks määratud nõukogude rahva ülesanded meie kodumaa võimsuse edasisel tõstmisel ning kindlustamisel kommunismi võidu eest.

Nõukogude rahvas armastab piiritult oma kodumaad, ta on uhke oma saavutustele ja võitleb ennastsalgavalt kõrgete ülesannete teostamise eest kommunismi ülesehitamisel. Suures Isamaasõjas kaitses nõukogude rahvas kangelasliku võitlusega sotsialistliku riigi au ja sõltumatust, päästis inimkonna fašistlikust surmaähvardusest. Nõukogude Liit on järjekindel võitleja sõjasüütajate vastu, imperialistliku reaktsiooni vastu. Ta on rahvastevahelise kindla rahu poolt, demokraatia kindlustamise ja fašismi jäänuste likvideerimise poolt. Nõukogude Liit on töötava inimkonna kapitalistlikust ikkest vabastamise kuulutaja.

Palavas ning piiritus armastustundes ja siiras andumuses oma suurele juhile teevad nõukogude inimesed kokkuvõtteid läbikäidud ajaloolisest teest, vaatavad kindlalt ja rõõmsalt tulevikku.

Lenini lipu all, Stalini juhtimisel sammub nõukogude rahvas kindlalt kommunismi võidu poole.

Nõukogude Eesti kool — Oktoobrirevolutsiooni laps

Nigol Andresen, Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aseesimees

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon tõi maailma ajaloosse pöörde, avades uue ajastu — proletaarsete revolutsioonide ajastu. Selles suures revolutsioonis pandi alus uut tüüpi riigile — nõukogude riigile. Inimese ekspluateerimise kõrvaldamisega ühel kuuendikul maakera pinnast, järgneva sotsialistliku majanduse ülesehitamisega, antagonistlike klasside kaotamisega ja sootuks uut laadi inimeste kasvatamisega on nõukogude kord bolševike partei, Lenini ja Stalini juhtimisel teinud kolmekümne aasta kestel imeväärse ajaloolise töö. Selle suurima töö tulemustest on saanud kool kui uue ühiskonna inimeste kasvataja väga suurt osa ning on kujunenud ise kommunismi ehitamise ülesannete kohaselt.

Eesti nõukogude kool on lühikese aja kestel võinud Oktoobrivõitudest osa saada ja vastavalt uueks kujuneda.

Oktoobrirevolutsioon laienes eesti rahva maa-alale kohe selle järel, kui nõukogude võim Petrogradis oli loodud. Kiiresti võtsid ka Eestis töörahva ja sõdatite nõukogud võimu oma kätte. Kultuurialadel teostas nõukogude võim kõigepealt koos rahvusliku vabaduse teostamisega emakeelse kooli, mida Ajutise Valitsuse ajal eesti kodanlus ei olnud söandanud teha. Seega on eesti nõukogude kool emakeelse koolina algusest peale Oktoobrirevolutsiooni ja nõukogude võimu laps.

Eesti töörahva otsustav pööre 1940. aastal, Eesti muutmine nõukogude vabariigiks ja ühinemine Nõukogude Liiduga tähendas ka eesti nõukogude kooli uut pideva arengu algust. Kui järgnev fašistlik okupatsioon õpetajaid hulgaliselt vangistas ja tappis, siis näitas see okupantide ja nende eestlastest käsikute hinnangut õpetajaile maa nõukogulikus uuekskujundamises.

Nõukogude võimu suurimaks tööks oli seitsmeaastase koolikohustuse elluviimine. Seitsmeaastase kooli ehitamine algas ajal, kui ainult Võrumaa ja osa Tartumaad oli vabastatud, ning viidi üldjoontes lõpule samal sügisel. Kui seitsmeaastase kooli teostamises ka koolealiste õpilaste hõlmamine kooliga on teostunud üsna väheste eranditega, siis kõneleb see nõukogude haridusorganite, töötajate ja õpetajate suurest koostööst. Nõukogude võimu ajal teostatud seitsmeaastase kooli loomine üksi on suur murrang eesti rahva hariduselus, millele lisandub keskkoolide võrgu tihendamine ja üldine hoolitsus kooli eest.

On endastmõistetav, et kooli otse hüppelisele laiendamisele pidi järgnema kooli kasvatustöö uuendamine, kasvatustöö kvalitatiivne paremaksmuutmine. See töö ongi pikaajaline, ja see toimub ainuüksi sel määral, kui õpetajate kaadrid ise uuenevad, ei jää hallitama kunagi omandatud teadmistega, vaid väsimatult igapäev ennast täiendades võtavad aktiivselt osa kooli sisulisest nõukogulikuks muutmisest.

Selle töö teine osa ei ole veel teostunud. Kooliõpetuse tõstmine uuele, nõukogulikule tasemele tähendab seda, et iga õpetaja oskaks kasvatustööd teostada marksismi-leninismi õpetuse valguses, et ta tunneks oma kasvatuslikku tööd õieti kui osa kommunismi ehitamise tööst ja et ta igapäevane töö oleks nõukogude valitsuse, bolševike partei ja seltsimees Stalini juhitava nõukoguliku ülesehitustöö õige teostamine uute inimpõlvede ettevalmistusel uuele, meie eneste kujundatavale elule.

Eesti nõukogude kooli, Oktoobrirevolutsiooni lapse eest hoolitsemine, ta kasvatamine, ta kiire edasiarendamine on võrratult suur töö, mida väärib endale sihiks seada Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni kolmekümnenda aastapäeva puhul.

TALLINNA ÜLIKOOL Akadeemiline Raamatukogu

ÜK(b)P KESKKOMITEE hüüdlaused

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 30. aastapäevaks

1. Olgu tervitatud Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 30. aastapäev!

2. Tervitus demokraatia ja sotsialismi võidu eest võitlevatele rahvastele!

3. Olgu tervitatud rahvaste koostöö võitluses kindla rahu eest!

4. Kõigi maade töötajad! Paljastage uue sõja õhutajaid! Seiske rahu valvel!

5. Vennalik tervitus saksa orjastajate ikkest vabastatud slaavi rahvastele! Olgu tervitatud slaavi rahvaste vankumatu sõprus!

6. Nõukogude Liidu töötajad! Nõukogude võim ühendas kõik meie maa rahvused ja rahvad ühtseks vennalikuks liiduks. Tugevdage NSVL rahvaste vankumatut sõprust!

7. Elagu Nõukogude Liit, rahu ja julgeoleku ning rahvaste vabaduse ja sõltumatuse kindel kants!

8. Au Nõukogude Armeele, armeele-vabastajale, kes auga kaitses meie kodumaa vabadust ja sõltumatust!

9. Sõdurid ja madrused, seersandid ja vanemad! Nõukogude Armee ja Laevastiku ohvitserid, kindralid ja admiralid! Tõstke väsimatult oma sõjalisi ja poliitilisi teadmisi, õppige tundma Suure Isamaasõja kogemusi, täiustage oma sõjakunsti, kindlustage Nõukogude riigi Relvastatud Jõudude võimsust!

10. Elagu Nõukogude piirivalvurid, kes kaitsevad valvsalt meie kodumaa piire!

11. Au Nõukogude Liidu kangelastele ja sotsialistliku töö kangelastele, meie suure kodumaa parimatele poegadele ja tütardele!

12. Nõukogude Liidu töölised, talupojad ja intelligents! Edasi, uutele saavutustele võitluses sõjajärgse viie aasta plaani täitmise ja ületamise eest!

13. Au ettevõtete töölistele, inseneridele ja tehnikutele, kes täitsid ennetähtaegselt sõjajärgse viisaastaku teise aasta plaani!

14. Söetööstuse töölised, insenerid ja tehnikud! Andkem meie maale rohkem sütt! Kiiremaks söe tootmise tempo!

15. Naftatööstuse töölised, insenerid ja tehnikud! Kiiremaks nafta tootmise ja ümbertöötamise tempo! Võtke kiiremini kasutusele uued leiukohad! Rohkem naftasaadusi tööstusele, põllumajandusele ja transpordile!

16. Musta ja värvilise metallurgia töölised, insenerid ja tehnikud! Suurendage igati malmi, terase, valtsmetalli ja värviliste metallide tootmist!

17. Elektrijaamade töölised, insenerid ja tehnikud! Rakendage kiiremini tegevusse uusi energeetilisi võimsusi! Varustage pidevalt meie maa rahvamajandust elektrienergiaga!

18. Masinaehitustööstuse ettevõtete töölised, insenerid ja tehnikud! Suurendage lakkamatult masinate tootmist! Varustage meie tööstust, põllumajandust ja transporti eesrindliku tehnikaga!

19. Autotööstuse töölised, insenerid ja tehnikud! Asuge kiiremini uute autotüüpide tootmisele! Rohkem autosid meie maale!

20. Keemiatööstuse töölised, insenerid ja tehnikud! Suurendage keemiasaaduste tootmist meie maa rahvamajandusele!

21. Laevaehitustööstuse töölised, insenerid ja tehnikud! Ehitage kiiremini uusi laevu! Täiustage laevaehituse tehnikat! Loogem Nõukogude riigi võimas laevastik!

22. Töölised, insenerid ja tehnikud — ehitajad! Taastage ja ehitage kiiremini uusi tööstusettevõtteid, elamuid ja kultuuriasutusi! Taotlege ehitustööde kõrget kvaliteeti!

23. Ehitusmaterjalide tööstuse töölised, insenerid ja tehnikud! Rohkem tsementi, telliseid, klaasi, katuse- ja teisi materjale sõjajärgse viisaastaku ehitustele!

24. Metsatööstuse töölised, insenerid ja tehnikud! Suurendage igati metsa ülestöötamist ja väljavedu! Kindlustage rahvamajanduse varustamine metsamaterjalidega!

25. Kergetööstuse töölised, insenerid ja tehnikud! Rohkem riilet, jalatseid, rõivaid, trikooesemeid ja teisi kaupu elanikkonnale! Laiendage toodangu sortimenti ja tõstke toodangu kvaliteeti!

26. Toiduainete-, liha-, piima- ja kalatööstuse töölised, insenerid ja tehnikud! Suurendage suhkru, või, liha-, piima- ja kalasaaduste ning muude toiduainete tootmist! Tõstke toodangu kvaliteeti!

27. Kohaliku tööstuse ja tööonduskooperatiivide töötajad! Rohkem tööstuskaupu ja koduse majapidamise esemeid kohalikust toorainest! Parandage töötajate elutarbelist teenindamist!

28. Linnamajanduse ja elamuteehitamise töölised, insenerid ja tehnikud! Arendage laialdasemalt tööd linnade ja töölisasulate heakorrastuse alal! Kiirendage elamute ehitamise tempot ja parandage ehituste kvaliteeti!

29. Nõukogude raudteelased! Kiiremaks raudteede taastamise ja ehitamise tempo! Suurendage pealelaadimist ja kiirendage vagunite ringet! Parandage reisijate teenindamist! Kindlustage transpordi pidev töö talvistes tingimustes!

30. Mere- ja jõelaevastiku töötajad! Toimetage kiiremini kohale laadungid meie maa rahvamajanduse jaoks! Võidelge talvise laevaremondi eeskujuliku läbiviimise eest!

31. Au kolhoosnikutele, masina-traktorijaamade ja sovhooside töötajatele ja põllumajanduse eriteadlastele, kes auga täitsid valitsuse ees endale võetud kohustused!

32. Kolhoosnikud, talupojad, masina-traktorijaamade ja sovhooside töölised, põllumajanduse eriteadlased! Suurendage käesoleval aastal saavutatud edusamme! Võidelge edasise tõusu eest põllumajanduses!

33. Kolhoosnikud! Suurendage igati kolhooside ühiskondlikku rikkust! Tugevdage töödistsipliini! Pidage pühalt kinni põllumajandusliku artelli põhikirjast — kolhoosielu põhiseadusest!

34. Kolhoosnikud, talupojad, sovhooside töölised, zootehnikud ja veterinaartöötajad! Tõstke loomakasvatuse produktiivsust, suurendage loomade juurdekasvu! Rohkem piima, võid, liha ja teisi saadusi elanikkonnale!

35. Nõukogude kaubanduse, kooperatiivide ja ühiskondliku toitlustamise alal töötajad! Arendage laialdasemalt kultuurset nõukogude kaubandust linnas ja maal! Parandage nõukogude tarbija teenindamist!

36. Riigiasutuste teenistujad! Parandage Nõukogude riigiaparaadi tööd, tugevdage riiklikku distsipliini, suhtuge tähelepanelikult töötajate nõudmistesse ja vajadustesse!

37. Nõukogude teaduse alal töötajad! Rikastage teadust ja tehnikat uute uurimuste, leiutiste ja avastustega! Sammuge julgelt novaatorluse teed! Rakendage otsustavalt teaduse saavutusi tootmisse!

38. Kirjanduse, kunsti ja kinematograafia alal töötajad! Looge kõrgeideelisi kunstiteoseid, mis on suure nõukogude ajastu väärilised!

39. Õpetajad, rahvahariduse alal töötajad! Tõstke õpetamise kvaliteeti! Kasvatage noort põlvkonda piiritu armastuse vaimus meie kodumaa vastu! Valmistage ette aktiivseid ja visasid võitlejaid kommunismi võidu eest!

40. Ümbritsegem Isamaasõja invaliidid ja oma elu meie kodumaa vabaduse ja sõltumatuse eest andnud kangelaslike nõukogude sõjameeste perekonnad kogu rahva hoolitsusega!

41. Nõukogude ametiühingud! Arendage ulatuslikumalt sotsialistlikku võistlust sõjajärgse viie aasta plaani täitmiseks ja ületamiseks! Levitage tootmise novaatorite kogemusi! Hoolitsege väsimatult tööliste ja teenistujate materiaalse ja kultuurilise elutaseme tõstmise eest!

42. Elagu NSVL naised — nõukogude ühiskonna suur jõud, aktiivsed osavõtjad meie maa poliitilisest, majandus- ja kultuurielust!

43. Nõukogude noormehed ja neiud! Õppige tundma eesrindlikku tehnikat, teadust ja kultuuri! Olge visad ja julged, valmis võitma igasuguseid raskusi! Töötage ennastsalgavalt meie kodumaa hüvanguks!

44. Nõukogude kooliõpilased! Omandage väsimatult teadmisi, valmistuge saama visadeks võitlejateks Lenini-Stalini ürituse eest!

45. Kommunistid ja kommunistlikud noored! Olge meie isamaa majanduse ja kultuuri uue võimsa tõusu eest, Nõukogude riigi võimsuse edasise tugevdamise eest võitlejate esiridades!

46. Elagu võimas Nõukogude Liit, meie kodumaa rahvaste sõpruse, õnne ja kuulsuse kindel kants!

47. Elagu suur bolševike partei, Lenini-Stalini partei, võitlustes karastatud nõukogude rahva avangard, meie võitude innustaja ja organiseerija!

48. Lenini lipu all, Stalini juhtimisel edasi kommunismi võidu poole!

Üleliidulise Kommunistliku (bolševike) Partei Keskkomitee

Oktoobri relvastatud ülestõusu võit Venemaal

Pärast bolševike partei Keskkomitee ajaloolisi istungeid 10. (23.) ja 16. (29.) oktoobril 1917. a. muutus õhkkond iga päeva ja tunniga üha tulisemaks. Revolutsioonilised rahvahulgad sööstsid võitlusse kodanliku Ajutise Valitsuse vastu, seistes otsustavalt bolševike poolel. Meie partei tegi suurt tööd relvastatud ülestõusu ettevalmistamiseks. Oli tunda revolutsiooniäikese lähedust, mis pidi täielikult minema pühkima vana kurnamiskorra ja andma võimu tööliste ja talurahva kätte.

V. I. Lenin sõitis Soomest Petrogradi, et tal võimaldunuks vahetult osa võtta revolutsioonilise liikumise juhtimisest. Bolševike partei juht kiirustas parteid revolutsiooni ettevalmistamisel.

Venemaal kujunes soodus olukord tööliste ja talurahva võiduka ülestõusu organiseerimiseks. Lenin osutas, et kui Petrogradi ja Moskva nõukogudes on saadud enamus, võivad ja peavad bolševikud võtma võimu oma kätte. Ülestõusu poliitiline külg oli täielikult tagatud, üritus sõltus vaid tehnilisist küsimusist, partei organiseerimistöist.

Partei Keskkomitee saatis oma volinikud Venemaa suurimaisse keskusisse ülestõusu juhtimiseks koha peal. „Seltsimehed Vorošilov, Molotov, Dzeržinski, Ordžonikidze, Kirov, Kaganovitš, Kuibõšev, Frunze, Jaroslavski ja teised said parteilt erilised ülesanded ülestõusu juhtimiseks kohtadel. Uuralis, Šadrinskis, töötas sõjaväelaste hulgas sm. Ždanov. Keskkomitee volinikud tutvustasid kohalike bolševike organisatsioonide juhtijaid ülestõusu kavaga ja seadsid need organisatsioonid mobilisatsiooni-valmis, et Petrogradi ülestõusu abistada" (ÜK(b)P ajaloo lühikursus, lk. 203).

Partei Keskkomiteel oli hoolikalt väljatöötatud tegevusplaan. Petrogradi ja Moskvat pidid abistama Donbass, Uural, Taga-Kaukaasia, Baltimaad, Valge-Vene.

Petrogradis abistasid Leninit ja Stalinit ülestõusu ettevalmistamisel Molotov, Sverdlov, Dzeržinski, Ordžonikidze, Kalinin, Andrejev ja teised kaastöölised. Moskvas valmistasid ülestõusu Jaroslavski, Skvortsov-Stepanov, Skirjatov, Donbassis — Vorošilov, Uuralis — Ždanov, Tallinnas — Kingissepp.

Keskkomitee korraldusel loodi Petrogradi Nõukogude juurde Sõjalis-Revolutsiooniline Komitee, mis sai ülestõusu legaalseks staabiks, koondades oma kätte vana võimu ajaloolise rünnaku juhtimise kõik niidid.

16. oktoobril toimus partei keskkomitee laiendatud istung, kus valiti ülestõusu juhtimiseks Parteikeskus eesotsas seltsimees Staliniga. See Parteikeskus oli Petrogradi Nõukogu juures oleva Sõjalis-Revolutsioonilise Komitee juhtivaks tuumaks ja juhtis praktiliselt kogu ülestõusu.

Sõjalis-Revolutsiooniline Komitee nimetas oma komissarid sõjalaevadele ja väeosadesse. Anti välja käskkiri, mille järgi ühtki käsku kogu garnisoni piirides ei võidud täita ilma kinnitamata Sõjalis-Revolutsioonilise Komitee poolt. Oma enamuses toetas Petrogradi garnison Sõjalis-Revolutsioonilist Komiteed, keeldudes täitmast Ajutise Valitsuse korraldusi. Ülestõusu rajoonistaabid võtsid arvele kõik vaenulikud ja ebakindlad väeosad. Töölised ja punakaartlased said relvi sõjaväeosadelt ja revolutsiooni poolele ületulnud arsenalidest.

Bolševike partei esines sel hetkel revolutsiooniliste hulkade ainsa juhina, kes kellegagi jagamata korraldas ülestõusu ettevalmistamist. Partei omandas rahvahulkades kindla autoriteedi ja usalduse. Töölised ja sõdurid, kes enamikus olid talupojad, veendusid revolutsioonisündmuste najal 1917. a. veebruarist oktoobrini, et ainult bolševikud on rahva huvide tõelised kaitsjad, et ainult bolševikel ei erine sõna teost.

Menševikud ja es-erid kaotasid oma viimased positsioonid rahvahulkades. Nad paljastasid endid töörahva silmis kodanluse avalike käsikuina, olles valmis igal hetkel matma revolutsiooni ürituse sõnamulinasse. Nende „revolutsiooniline" fraseoloogia ei suutnud enam kedagi petta. Rahvahulgad keeldusid neid kuulmast ja nõudsid bolševistlikke kõnelejaid. Paljudel agitaatoreil-bolševikel tuli päevas mitu korda esineda.

Kodanlik Ajutine Valitsus, olles hõlatatud revolutsiooni reetjate Zinovjevi, Kamenevi ja Trotski poolt, rakendas palavikuliselt abinõusid ettevalmistatava revolutsioonilise ülestõusu vastu. Petrogradi toodi Ajutisele Valitsusele truid vägesid ja taoteldi viia linnast välja revolutsioonile ustavaid väeosi... Petrogradi tänavail liikusid patrullid. Menševike nõusolekul valmistus Ajutine Valitsus pealetungiks revolutsiooni vastu, kavatsedes bolševike partei purustamisega halvata revolutsiooni juhtimist.

24. oktoobri varahommikul tungisid junkrud, saadetuna Ajutise Valitsuse poolt, trükikotta, kus trükiti bolševike partei keskhäälekandjat „Rabotši Putj" (nii nimetati tollal ajutiselt „Pravdat"). Raevunud töölised said teada, et junkrull on korraldus sulgeda „Rabotši Putj" ja „Soldat". Asjast teatati telefoni teel seltsimees Stalinile, ajalehe „Rabotši Putj" toimetajale. Tema käsul saadeti trükikoja juurde kaks soomus-autot ja rühm revolutsioonilisi sõdureid ning punakaartlasi. Töö trükikojas võis jätkuda.

Esimene rünnak, mis eelnes Ajutise Valitsuse pealetungile, oli tagasi lööd. Kella 11-ks ilmus „Rabotši Putj" seltsimees Stalini kirjutatud juhtkirjaga. Selles kirjutati, et 1917. a. veebruaris tegid töölised ja sõdurid saatusliku vea, andes võimu vabatahtlikult kodanluse ja mõisnike agentidele. See viga tuleb kohe parandada.

Kuigi ülestõusu sõna ei mainitud juhtkirjas, oli lugejaile selge, et just sellest on jutt. See oli üleskutseks kukutada Ajutine Valitsus. Ainult sel teel võisid töörahvahulgad võita endale rahu, leiba, maad ja vabadust, mida lubasid kadetid ja menševikud ja mida nad ei saanud kodanlikult võimult.

Samal hommikul, kohe pärast junkrute rünnakut „Rabotši Putj'lle", astub kokku bolševike partei Keskkomitee.

Ilma pikkade kõnede ja vaidlusteta määras Keskkomitee: „Keskkomitee liikmeil mitte lahkuda Smolnõist, olla ühenduses Petrogradi komiteega ja organiseerida tema liikmeist valve Smolnõis ja Petrogradi komitees." (NSV Liidu Kodusõja ajalugu, II köide, lk. 208.)

Sm. Sverdlovil oli ülesandeks jälgida Ajutise Valitsuse tegevust, sm. Dzeržinskil — posti ja telegraafi. Otsustati informeerida Moskva seltsimehi sündmusist Petrogradis. Keskkomitee otsuseist teatati viivitamatult Sõjalis-Revolutsioonilisele Komiteele.

Samal ajal kui Ajutise Valitsuse pea Kerenski pidas Marinski Palees pikka kõnet revolutsiooni vastu tarvituselevõetud abinõudest ja hooples sellega, et valitsus on haaranud algatuse, oli initsiatiiv tõepoolest bolševike juhitud Sõjalis-Revolutsioonilise Komitee käes.

Pealinnas algas ülestõus.

Ülestõusu staap tegutses nõnda, nagu õpetas Lenin oma tähelepandavais artikleis „Marksism ja ülestõus", „Kõrvalseisja nõuanded" ja kirjades Keskkomiteele — tegutseda suurima otsustavusega ja julgelt, käsitades ülestõusu nagu kunsti.

Seltsimees Stalin ei lahkunud Smolnõist ja juhtis pidevalt Sõjalis-Revolutsioonilist Komiteed, olles alatiselt ühenduses V. I. Leniniga. Keskkomitee, hoides juhi elu, ei soovitanud tal veel lahkuda M. Fofanova korterist, kus ta tollal ennast varjas Ajutise Valitsuse nuhkide eest.

Sõjalis-Revolutsiooniline Komitee andis kõigile komissaridele ja polgukomiteedele käsu seada polgud lahinguvalmis ja oodata edasisi korraldusi.

Vana Piiteri vabrikuis ja käitisis korraldusid lahinguiks punakaartlaste salgad.

Smolnõisse koondusid revolutsioonilised võitlussalgad, said lahinguülesande ja läksid vallutama sildu, postkontorit, telegraafi, lähiseid linnale, vaksaleid.

Ülestõusjate poolele siirdus polk polgu järel. Sel päeval tuli täielikult revolutsiooni poolele Petropavlovski kindlus oma määratu arsenaliga. Sel oli väga suur tähtsus revolutsiooni edule. Petropavlovski kahurid toodi Talvepalee ette, kus Ajutine Valitsus pidas istungeid.

Sõjalis-Revolutsiooniline Komitee andis Helsingisse leppetelegrammi: „Tsentrobalt. Määrustik välja saata."

See tähendas, et ülestõus on alanud ja vaja on saata viivitamatult välja sõjalaevad ja madrused.

Lenin jälgis teravalt sündmuste arengut pealinnas. Ta saatis Keskkomitee liikmeile kirja:

„Kirjutan need read 24-nda õhtul, olukord on ülimalt kriitiline... ülestõusu viivitamine on võrdne surmaga."

Hilisööl, suure riskiga oma elule, ilmus Lenin lõppeks Smolnõisse. Seltsimees Stalin tutvustas teda sündmustega.

Sest hetkest peale V. I. Lenin koos seltsimees Staliniga juhivad vahetult ülestõusu.

25. oktoobri hommikuks olid ülestõusnute valduses kõik taktikalises mõttes otsustavad punktid pealinnas: post, telegraaf, telefon, sillad, sadam, raudteejaamad. Iga tunniga tõmbus koomale rõngas Talvepalee ümber.

Ajutise Valitsuse seisund muutus lootusetuks. Rindelt nõutud väeosad vana korra taastamiseks polnud selleks sobivad. Kodanlik võim osutus peagu täielikult isoleerituks, ilma reaalse toetuseta ja isegi väljavaadeteta sellele toetusele. Ajutise Valitsuse pea Kerenski põgenes häbiväärselt Ameerika saatkonna autol Piiterist.

Petrogradi töölised tõendasid neil päevil, et nad olid teinud läbi hea kooli bolševike partei juhtimisel. Revolutsioonilised väeosad, kes olid valmistatud ette ülestõusuks bolševike poolt, täitsid täpselt lahingukäsud ja sõdisid õlg-õla kõrval Punakaardiga. Merelaevastik ei jäänud maha maaväest. Kronstadt oli bolševike partei kindluseks, kus juba mõnda aega ei tunnustatud Ajutise Valitsuse võimu. Ristleja „Aurora" kuulutas 25. oktoobril Talvepalee pihta sihitud kahuripaukudega uue ajastu, suure sotsialistliku revolutsiooni ajastu algust.

25. oktoobri hommikul pöördus Sõjalis-Revolutsiooniline Komitee Venemaa kodanike poole Lenini kirjutatud üleskutsega:

„Ajutine Valitsus on kukutatud. Võim on läinud üle Petrogradi Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu ja Sõjalis-Revolutsioonilise Komitee kätte, kes seisavad Petrogradi proletariaadi ja garnisoni eesotsas.

Üritus, mille eest võitles rahvas: viivitamatu ettepanek demokraatlikuks rahuks, mõisnike omandiõiguse tühistamine maale, tööliskontroll tootmise üle, nõukogude valitsuse loomine — see üritus on tagatud.

Elagu tööliste, soldatite ja talupoegade revolutsioon!"

See dokument anti samal hommikul edasi kõigisse Venemaa tööstuskeskustesse. Ta võeti suure vaimustusega vastu kogu Venemaa töölisklassi poolt ja aitas kaasa võimu siirdumisele nõukogude kätte.

Piiteris jäi Ajutise Valitsuse kätte viimse pelgupaigana Talvepalee. Ent väeosad, kes kaitsesid Talvepaleed, hakkasid kaotama võitlusmeeleolu, nende ridades võttis maad troostitus ja kindlusetus. Nende vägede võitlusvõime langes iga tunniga.

Lenin kinnitas Talvepalee rünnaku plaani. Revolutsioonilised väeosad sulgesid rõnga Talvepalee ümber.

Ajutise Valitsuse liikmeile, kellel polnud tegelikult enam mingisugust võimu, pandi ette alistuda. Neile tagati julgeolek. Sellele Sõjalis-Revolutsioonilise Komitee ultimaatumile vastas Ajutine Valitsus eitavalt. Siis otsustati alustada Talvepalee ründamist.

Hilisööl andis ristleja „Aurora" Petropavlovski kindluse märguandel paukmürskudega kogupaugu Talvepalee pihta. See oli rünnaku alguse signaaliks.

Kella kaheks öösi langes Talvepalee, Ajutise Valitsuse viimne tsitadell. Tema liikmed areteeriti ja toimetati Petropavlovski kindlusse.

Rahva ülestõus võitis.

Sel ajal pidas Smolnõi suures sammassaalis istungit II ülevenemaaline nõukogude kongress. Leidmata toetust kongressi delegaatide poolt, lahkusid koosolekult menševikud ja es-erid.

Kell 3.10 hommikul said kongressi delegaadid teada Talvepalee vallutamisest ja enamiku Ajutise Valitsuse liikmete areteerimisest. See teade kutsus esile kogu saalis vaimustustormi.

Kell 5 hommikul võttis kongress vastu Lenini kirjutatud üleskutse „Töölisile, soldateile ja talupoegadele!"

Kongress kuulutas Venemaa rahvaile: „Tuginedes tööliste, soldatite ja talurahva määratu suure enamuse tahtele, tuginedes Petrogradis teostunud tööliste ja garnisoni võidukale ülestõusule, võtab kongress võimu oma kätte...

Kongress määrab: kogu võim kohtadel läheb tööliste, soldatite ja talupoegade nõukogude kätte, kes peavad kindlustama tõelise revolutsioonilise korra."

26. oktoobri õhtul ilmus esimest korda tribüünile V. I. Lenin, kes võeti vastu kogu saali tormilise ja vaimustatud ovatsiooniga. Enne seda polnud Leninit kongressil, sest ta oli tegevuses ülestõusu juhtimisega.

Kongress võttis vastu partei ja rahva suure juhi ettepanekul ajaloolised dekreedid rahust ja maast. Kongress kujundas töölis-talupoegade valitsuse — Rahvakomissaride Nõukogu. Rahvakomissaride Nõukogu esimeheks valiti Vladimir Iljitš Lenin, rahvusasjade rahvakomissariks Jossif Vissarionovitš Stalin.

Piiteri tööliste ja soldatite jälgedes tõusis üles Moskva töörahvas. Mõnda päeva käisid revolutsioonilise rahva lahingud mässulistega. 3. novembril alistusid kontrrevolutsioonilised väed ja Moskvas kehistati nõukogude võim.

1917. a. oktoobrist 1918. a. jaanuariveebruarini levis nõukogude võim kogu maal. Seda tormilist järku meie kodumaa ajaloos nimetas Lenin nõukogude võimu triumfimarsiks.

Nii võitis proletaarne revolutsioon Venemaal. Tekkis uus võim — tööliste ja talupoegade saadikute nõukogude võim.

V. PAVLOV

Õpetajad võitluses oma teadlikkuse tõstmise eest

Parimaks tagatiseks sellele, et õppe- ja kasvatustöö koolis viidaks nõutavale tasemele, et kool täidaks oma kõrged ülesanded noorte kasvatamisel bolševistliku ideelisuse vaimus, on pedagoogilise kaadri pidev ja läbimõeldud töö oma teadlikkuse tõstmisel ideoloogilisel ja metoodilisel alal. Seda mõistes on Valga 3. Mittetäielikus Keskkoolis (direktor sm. J. Kasak) pööratud suurt tähelepanu poliitiliste ja metoodiliste ringide tööle. Seetõttu saavutas juba möödunud aastail kooli õpetajaskond tunnustusväärset edu oma teadlikkuse tõstmisel. Ka tänavu jätkub koolis poliitilise ja metoodilise ringi töö samasuguse hooga.

Mainitud ringide töö koolis on viidud range plaanipärasuse alusele. Vastavalt sellele plaanile kogunevad iga neljapäeva õhtupoolikul kõik kooli õppejõud — neid on arvult kümme — õppenõukogu koosolekute ruumi. Ühel neljapäeval toimub poliitilise ringi töökoosolek, järgmise nädala samal päeval arutatakse metoodikasse puutuvaid küsimusi.

Viljakas ja tulemusrikas on seni olnud poliitilise õpiringi töö. Selle ringi tööd juhib kooli direktor sm. Kasak, kes, töötanud läbi vastava materjali, esineb ettekandega. Lisaks sellele töötab iga õpetaja iseseisvalt läbi ja konspektib materjali. Käesoleva õppeaasta esimese poolteise kuu jooksul on läbi töötatud seltsimees Stalini biograafia esimene ja teine peatükk ning seltsimees Stalini geniaalse teose „Leninismi alused" osad, mis käsitlevad Oktoobrirevolutsiooni sisemisi ja väliseid tingimusi, tema kaht iseärasust ja Trotski „teooriat" permanentsest revolutsioonist. Rööbiti seltsimees Stalini biograafia õppimisega on põhjalikult käsiteldud ka osa seltsimees Stalini „Teoste" esimesest köitest.

Süsteemikindel töö õpetajate poliitiliste ja metoodiliste teadmiste rikastamisel on avaldanud oma positiivset mõju õppe- ja kasvatustöö taseme tõusu näol koolis. Võib märkida, et Valga 3. Mittetäielik Keskkool on tõusnud Valgamaa eesrindlike koolide hulka. Õpilaste distsipliin ja kooli õppetase on hea.

OLAF UTT.

Õpetajad, rahvahariduse alal töötajad! Tõstke õpetamise kvaliteeti! Kasvatage noort põlvkonda piiritu armastuse vaimus meie kodumaa vastu! Valmistage ette aktiivseid ja visasid võitlejaid kommunismi võidu eest!

ÜK(b)P Keskkomitee hüüdlauseist

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni saavutused

ARNOLD RAUD, Eesti NSV haridusminister

30 aastat tagasi toimus Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon. 7. novembril 1917. a. kukutasid töölised ja kehviktalupojad relvastatud ülestõusu teel kodanluse võimu, kukutasid kodanliku Ajutise Valitsuse ja teostasid võidukalt proletaarse sotsialistliku revolutsiooni.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võit 1917. aastal Nõukogude Liidus oli ajalooline pööripäev kogu maailma töörahva elus, sest ta avas uue ajajärgu inimsoo ajaloos. Oktoobrirevolutsiooni teostas Nõukogude Liidu tööline klass ühes kehviktalurahvaga bolševike partei juhtimisel, inimsoo geeniuste Lenini ja seltsimees Stalini isiklikul juhtimisel. Tekkis Nõukogude riik, nõukogude võim, mis seadis oma eesmärgiks sotsialismi ja kommunismi ülesehitamise.

Proletaarne, sotsialistlik revolutsioon kõrvaldas võimu juurest kõik ja igasugused ekspluataatorlikud grupid, purustas täielikult vana riigiaparaadi ning lõi uue riigi — tööline klassi diktatuuri, mille põhiülesandeks on kaotada igasugune inimese ekspluateerimine inimese poolt.

Esimese, teise ja osaliselt kolmanda viisaastaku teostamise tulemuseks oli see, et likvideeriti täielikult kõik ekspluateerivad klassid, hävitati jäädavalt põhjused, mis tekitasid inimese ekspluateerimist inimese poolt ja ühiskonna klassideks jagunemise. Kõik see oli võimalik selle tõttu, et teostati edukalt NSV Liidu rahvamajanduse tehniline rekonstrueerimine. NSV Liidu tööstuse üldtoodangu absoluutne suurus tähtsaimail tööstusaladel saavutas esimese koha Euroopas ja teise koha maailmas.

Stalinlike viisaastakute teostamine näitas NSV Liidu edu selle ajaloolise ülesande lahendamises, et Nõukogude Liit jõuab järele ja läheb ette tehniliselt ja majanduslikult enamarenenud kapitalistlikest maadest. Stalinlike viisaastakute teostamisega demonstreeris NSV Liit suurimaid sotsialistliku süsteemi paremusi kapitalistliku süsteemi kõrval. NSV Liidu tootmises ei ole kriise, NSV Liidus pole tööpuudust, vaesumist, ruineerumist.

Kommunistliku partei targa poliitika tulemusena industrialiseeriti Nõukogude Liit sotsialistlikult ning kollektiviseeriti ta põllumajandus. Sellega seoses valmistas bolševike partei seltsimees Stalini geniaalsel juhtimisel kogu Nõukogude Liidu ette aktiivseks kaitseks. Kolme stalinliku viisaastaku vältel muutus Nõukogude Liit võimsaks sotsialistlikuks industriaalseks-kolhooslikuks riigiks. Enne Suurde Isamaasõtta astumist olid Nõukogude Liidul vajalikud materiaalsed ressursid selleks, et purustada agressor, kallaletungija ja saavutada võit tema üle; Nõukogude Liit oli muutunud võitmatuks teraskindluseks.

Suures Isamaasõjas kaitses Nõukogude Liit oma vabadust, iseseisvust ja sõltumatust. Kuid seoses sellega etendas ta otsustavat osa fašistliku Saksamaa ja tagurliku imperialistliku Jaapani purustamises. Kangelaslikult purustades vaenlast rindel ja ennastsalgavalt töötades tagalas päästsid Nõukogude Liidu sõbralikud rahvad mitte ainult endid, vaid kogu inimsoo fašistlikust orjusest ja katkust.

Nõukogude Liidu sõbralik rahvastepere tähistab Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni kolmekümnendat aastapäeva üldrahvaliku poliitilise ja tootmise tõusu olukorras. Sotsialismimaa tööline klass, talurahvas ja intelligents on töötanud eekujulikult, ennastsalgavalt ja sangarlikult pärastsõjaaegse stalinliku viisaastaku täitmisel ja ületamisel. Meie pühitseme Suure Oktoobri kolmekümnendat aastapäeva uute töövõitudega.

Kolmekümne aasta vältel, millal on eksisteerinud Nõukogudemaa, on ta võitnud kaks raskest ja purustavat sõda — välismaise interventsiooni 1918.—1920. a. ja Suure Isamaasõja 1941.—1945. a. Need sõjad kestsid rohkem kui seitse aastat: see on peagu veerand aega nõukogude riigi eksisteerimise ajajärgust. Nõukogude võimsai tsaari-Venemaalt pärandina mahajäänud ja neli aastat kestnud imperialistliku sõja poolt purustatud ja laastatud maa. Peale selle tuleb silmas pidada, et rahuliku ülesehitustöö ajal tuli nõukogude riigil peale majanduse taastamise ja ülesehitamise pärast hävituslikke sõdu kanda suuri kulusid meie maa aktiivseks kaitseks ettevalmistamiseks.

Kõik need raskused tuli ületada. Ning Nõukogude Liit saavutas 13 aasta vältel, s. o. 1928.—1940. a. meie maa industrialiseerimise ja kollektiviseerimise alusel ajaloos ennenähtamatut edu. Ta muutus võimsaks eesrindlikuks industriaalseks riigiks, maailmas kõige rohkem mehaniseeritud sotsialistliku suurpõllumajanduse maaks.

Uue stalinliku viisaastaku plaani põhiülesanne seisneb selles, et taastada sõjas kannatanud rajoonid, taastada tööstuse ja põllumajanduse sõjaeelne tase ja siis ületada see tase tunduval määral. 1950. aastaks peab tõusma tööstuse tase 48 protsenti, põllumajanduse — 27, transpordi — 36, kaubakäibe alal — 28 protsenti.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon võimaldas seda, et esmakordselt inimkonna ajaloos said Nõukogude Liidus kõik kultuurisaavutused rahva omaks. Nõukogude kord avas piiramatud võimalused hariduse arenguks, kunstide, teaduste ja kirjanduse õitsenguks. Tänu sellele kõik meie suure kodumaa rahvad arendavad kiiresti ja edukalt oma sisult sotsialistlikku ja vormilt rahvuslikku kultuuri. Lenini-Stalini partei juhtimisel on nõukogude rahvad saavutanud 30 aasta vältel ülemaailmse-ajaloolise tähtsusega edu sotsialistliku kultuuri arengu alal.

Ühkusega võime öelda, et mitte ühelgi maal maailmas ei ole loodud selliseid tingimusi kultuuri arenguks, nagu seda on tehtud Nõukogude Liidus. Nõukogude sotsialistlik kultuur on kommunistliku ühiskonna ehitamise vahend, tema kiiret arengut toetab kõigiti ja võimaldab võimas nõukogude riik.

Sotsialistlik kultuur on töörahva miljonite kultuur. Lenin õpetas, et sotsialism algab seal, kus kultuuri omandajaiks saavad miljonid. Ta ütles: „Tuleb võtta kogu kultuur, mille jättis kapitalism, ning sellest üles ehitada sotsialism. Tuleb võtta kogu teadus, tehnika, kõik teadmised, kunst. Ilma selleta meie ei saa üles ehitada kommunistliku ühiskonna elu." Nõukogude kultuur areneb leninlik-stalinliku teadusliku ideoloogia alusel. Kõik eesrindlik, parim, mis on loodud teaduse, kunstide ja materiaalse kultuuri, eriti aga suure vene kultuuri saavutuste alal, kehastub uues, sotsialistlikus kultuuris, millele pani aluse Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon.

Nõukogude Liidus kujunesid hoopis uued suhted rahvuslike kultuuride vahel. Nõukogude võim kaotas natsionalismi ja šovinismi alused ning võimaldas kõigil Nõukogudemaa rahvail arendada oma majandust ja kultuuri vendluses ja sõpruses. Rahvuslik kultuur on Nõukogude Liidus sotsialistliku kultuuri väljendusvorm. Tähendab rahvusliku kultuuri arendamisel on meie maal progressiivne ja revolutsiooniline tähtsus kommunistliku ühiskonna ülesehitamises.

Eriti suur tähtsus on sotsialistliku kultuuri arengus ÜK(b)P KK otsustel ajakirjade „Zvezda" ja „Leningrad", kinofilmi „Suur elu"' ja draamateatrite repertuaari kohta. Need otsused andsid vastulöögi apoliitilisuse ja ideetuse propaganda katseile nõukogude kirjanduses ja kunstis.

30 aasta vältel pärast Oktoobrirevolutsiooni on Nõukogudemaa muutunud eesrindlikuks kultuurimaaks. See väljendub piltlikult selles suures üldhariduslike koolide, tehnikumide, kõrgemate koolide, teaduslike uurimisinstituutide, kutsekoolide, teatrite, kinode, trükitoodete, kunsti ja teaduse ning kirjanduse saavutuste hulgas, mis on loodud selle aja vältel. See väljendub nõukogude intelligentsi hiigelkasvus. Kultuurirevolutsiooni tulemusel kasvab kogu Nõukogude Liidu rahvaste poliitiline aktiivsus, nõukogude patriotism, kommunistlik teadlikkus, sotsialistlik suhtumine töösse ja ühiskondlikusse varasse.

Nõukogude riigis on kultuur saanud kõigi rahvuste omaks. „Meie tahame", kõneles seltsimees Stalin, „teha kõiki töölisi ja kõiki talupoegi kultuurseiks ja harituiks, ning me teeme seda aja jooksul."

Rahvahulkade kultuuri ja hariduse tõstmiseks on Nõukogude riik kulutanud hiigelsummad. Ainult stalinlike viisaastakute vältel enne Suurt Isamaasõda ehitati Nõukogude Liidus 60 000 uut kooli. Hariduse alal kulutati samal ajal üle 100 miljardi rubla. Õpilaste arv kasvas ligi viis korda võrreldes õpilaste arvuga enne revolutsiooni. Enne Suurt Isamaasõda töötas Nõukogude Liidu alg- ja keskkoolides 1 200 000 õpetajat, enne Oktoobrirevolutsiooni aga vaid 230 000.

Fašistlikud röövlid purustasid ja põletasid sõja vältel hulga koole. Kuid suure taastamistöö tulemusena töötab kogu Nõukogude Liidus juba peagu niisama palju koole kui enne sõda, s. o. üle 180 000 kooli.

Nõukogudemaal on loodud uus, sotsialistlik kool, mis peab kasvatama õppivat noorsugu kommunistlikult. Nõukogude kooli ülesandeks on kasvatada igakülgselt arenenud, tublisid, vastupidavaid, elurõõmsaid, oma võimeis ja jõus kindlaid, aktiivseid ja distsiplineeritud kommunistliku ühiskonna ülesehitajaid, kes on alati valmis oma elu pühendama Nõukogude kodumaa võimsuse tugevdamiseks ja kaitseks. Kõik rahvused Nõukogude Liidus saavad oma hariduse emakeeles. Pole kaugel aeg, kui Nõukogude Liidus hakatakse teostama sunduslikku keskkoolikohustust.

Enne Oktoobrirevolutsiooni oli Venemaal 91 kõrgemat kooli, kus õppis 112 000 üliõpilast. Praegu on Nõukogude Liidus ligi 800 kõrgemat kooli ja neis õpib 670 000 töölise, talupoja ja intelligendi last. Meie maal on kõrgemate koolide ja neis õppivate üliõpilaste arv suurem kui kõigis Euroopa riikides kokku.

Kui tehnikumides õppis enne Oktoobrirevolutsiooni 35 000 õpilast, siis nüüd õpib üle miljoni inimese.

Praegu töötab Nõukogude Liidu teaduslikes asutistes ja kõrgemais koolides üle 100 000 teadusliku töötaja, kellest on teaduste doktoreid ja professoreid üle 10 000, teaduste kandidaate ja dotsente ligi 25 000. Enne revolutsiooni oli professoreid kõigest ligi tuhat ja teaduslikke töötajaid — mõni tuhat inimest.

NSVL Teaduste Akadeemia on kogu meie maa teaduse staap. Selles akadeemias on 8 osakonda, 76 teaduslikku uurimisinstituuti ja muud teaduslikku asutist. Peale selle on akadeemial liiduvabariikides oma filiaalid ja baasid. Nõukogude õpetlaste teaduslikud uurimused on rikastanud kogu maailma teadust kõikidel teaduste ja tehnika aladel. Suure Isamaasõja aastail loodi teaduste akadeemiad Aserbaidžani, Armeenia, Usbeki ja Kasahhi liiduvabariikides. On loodud Leedu, Läti ja Eesti teaduste akadeemiad. Seda tuleb õigusega pidada nõukogude rahvuspoliitika triumfiks ja suursaavutuseks. Teaduslikule töole on pandud Nõukogude Liidus plaanikindel alus. Seltsimees Stalin püstitas õpetlaste ette ülesande ületada lähemal ajal välismaade teaduse tase. Nõukogude õpetlased asusid innuga selle ülesande täitmisele.

Nõukogude Liidus õitsevad lopsakalt sisult sotsialistlik ja vormilt rahvuslik nõukogude kunst ja kirjandus. Arendades mineviku kunsti ja kirjanduse parimaid traditsioone, avasid nõukogude kunst ja kirjandus maailmas uue epohhi kunsti ja kirjanduse arengus. Nõukogude kunst ja kirjandus asuvad sotsialistliku realismi põhimõtteil ning vaimustavad ja kutsuvad üles uutele võitudele majanduse ja kultuuri rindel selleks, et üles ehitada helge kommunistlik ühiskond.

Uue stalinliku viisaastakuplaani alusel toimub sotsialistliku kultuuri edasine õitseng. Selles viisaastakus on ette nähtud, et rahvahariduse alal 1950. a. alg- ja keskkoolide arv tõuseb 193 000-le ja õpilaste arv neis 31 000 000-le. Viisaastaku vältel teostatakse üldkoolikohustust, alates laste 7. eluaastasi. Üliõpilaste arv on viisaastaku lõpul, s. o. 1950. a. 674 000, õpilaste arv tehnikumides 1 280 000. Viisaastaku vältel valmistavad kõrgemad ja kesktehnilised õppeasutised Nõukogude Liidus 2 000 000 spetsialisti.

Sellise suure haridusplaani teostamine võimaldab meie intelligentsile kõige laialdasema loova tööpõllu meie rahva kultuuri kasvu alal.

Nõukogude Eesti kuulumisest NSV Liidu rahvaste vennalikku perre on möödunud kõigest seitse aastat. Saksa röövarmee alatu kallaletungiga Nõukogude Liidu rahvaile asusid kurikuulsate junkrute järeltulijad põhjalikult hävitama meie noore sotsialistliku riigi haridus- ja kultuurielu. Nõukogude Armee võimsate löökide all kihutati minema röövellik bande. Suured ja rasked aga olid haavad, mis oli toonud Saksa okupatsioon eesti rahvale. Nii rahvamajanduse kui hariduse ja kultuuri alal tuli alustada nagu tulikahjust pääsenud inimesel algusest peale.

Teiste liiduvabariikide vennaliku abiga tuli alustada hariduselu taastamist. 1944./45. õ.-a. lõpuks suudeti käima panna 1028 üldhariduslikku kooli, milles õppis 106 134 õpilast. Kolme pärastsõjaaegse aasta kestel on suurenenud üldhariduslike koolide arv 89 kooli võrra ja õpilaste arv üle 40 000 õpilase võrra. Praegu õpib Nõukogude Eesti üldhariduslikes koolides 146 559 õpilast.

Eesti töörahvas võib uhkustundega märkida, et kommunistliku partei juhtimisel on saavutatud hariduse tõusu alal tõsist edu, sest õpilaste arvu poolest on käesolev viie aasta plaan tunduvalt ületatud. See on kindlaks baasiks kogu Nõukogude Eesti kultuuri kiirele tõusule.

Peale üldhariduslike koolide on avatud 15 töölisnoorte kooli, kus õpib 2059 õpilast, 4 täiskasvanute kooli, 9 mittestatsionaarset osakonda keskkoolide juures ja 24 maanoorte kooli.

1944./45. õppeaasta kestel arendati välja tehnikumide võrk, kus lisaks 7-le endisele tehnikumile avati veel 10 tehnikumi. Käesoleval õppeaastal õpib tehnikumides 3868 õpilast.

Õpetajate seminarid, mis kodanliku Eesti ajal kui progressiivse vaimuga õppeasutised suleti, avati uuesti, komplekteeriti õppejõududega ja nõukogude õpetajate kaadri ettevalmistusasutistele pandi kindel alus.

Suurt murrangulist tähtsust õpetajate ettevalmistuses aga omab Tallinna ja Tartu õpetajate seminaride reorganiseerimine õpetajate instituutideks. Õpetajate instituutidesse on tänavu vastu võetud 1200 õpilast.

Saksa okupatsioon oli hävitanud ja laostanud lastekodud. Järele oli jäänud 5 lastekodu, kus oli 307 kasvandikku. Praegu töötab 32 lastekodu, kus on 2330 kasvandikku. Peale selle on patronaaži ja hoolduse all 1939 last.

Kolme aasta kestel on avatud 55 uut lasteaeda, kus on 4220 last.

Stalinlikus viie aasta plaanis on ette nähtud vabaõhukoolide, sanatoorsete lastekodude ja lasteaedade avamine.

Käesoleval õppeaastal töötab Eesti NSV-s 8 kõrgemat õppeasutist, kus õpib 5200 üliõpilast. Üliõpilaste arv on pidevalt kasvanud. 1944. a. sügisel õppis Tartu Riiklikus Ülikoolis 1187, praegu õpib aga 2600 üliõpilast. Seega on kolme aasta kestel üliõpilaste arv ainult Tartu Riiklikus Ülikoolis suurenenud 1513 üliõpilase võrra. Stalinliku 4. viisaastaku lõpuks, s. o. 1950. a. on aga ette nähtud, et üliõpilaste arv Tartu Riiklikus Ülikoolis tõuseb 4000 üliõpilaseni. Üksi Tartu Riiklik Ülikool annab viisaastaku jooksul 1778 kõrgema haridusega eriteadlast.

Samuti on üliõpilaste arv tublisti suurenenud alates 1944. a. Tallinna Polütehnilises Instituudis. Kui 1944. aastal õppis Tallinna Polütehnilises Instituudis 1191, siis käesoleval õppeaastal õpib siin 1800 üliõpilast.

Teised kõrgemad õppeasutised on avatud enamikus möödunud õppeaasta jooksul ja sammuvad suurt tõusuteed.

Nõukogude Eesti haridus- ja kultuurielu arengut ootab edasine tõus ja õitseng.

Uute koolimajade ehitamine on ette nähtud ENSV stalinlikus viie aasta plaanis järgmiselt: linnades 8 uue üldhariduslik koolihoone ehitamine ja 9 koolihoone taastamine, 2 uue tehnikumihoone ehitamine, 7 uue lasteaia ja 2 uue lastekodu ehitamine. Maakoolide ehitamise alal on ette nähtud 41 uue koolimaja ehitamine ja 23 koolihoone ümber- ja juurdeehitamine.

Nõukogude Eesti hariduse ja kultuuri suur tõus on ette nähtud 4. stalinliku viie aasta plaanis. Koos rahvamajanduse taastamise ja arengu hiiglasliku teostamisega sammub ka rahvahariduse laiaulatuslik kasv. Selles kultuuri õitsengus väljendub nõukogude rahvaste vankumatu sõprus, nõukogude demokraatia jõud ja meie riigi- ja ühiskonnakorra progressiivsus.

Nõukogude Liidu astumine sotsialismi lõpuleviimise ja kord-korralt kommunismile ülemineku ajajärku tähendab, et nõukogude rahvas tõuseb materiaalse ja kultuurse taseme alal uuele kõrgemale astmele.

Kogu meie kodumaa valmistub ette uuteks kohalike nõukogude valimisteks. Nendel valimistel esineb Lenini-Stalini partei blokis, liidus parteitutega. Parteiorganisatsioonide juhtimisel tuleb meil aktiivselt osa võtta nende valimiste ettevalmistamisest ja eeskujulikust läbiviimisest.

Vaimustatuna võidust Suures Isamaasõjas ja uutest töövõitudest, sammub nõukogude rahvas kommunistliku partei juhtimisel vastu edasisele veel suuremale majanduse, kultuuri ja meie võimsa kodumaa õitsengule, läheneb helgele kommunismile.

Õpetajad, rahvahariduse alal töötajad! Tõstke õpetamise kvaliteeti! Kasvatage noort põlvkonda piiritu armastuse vaimus meie kodumaa vastu! Valmistage ette aktiivseid ja visasid võitlejaid kommunismi võidu eest!

Olgu tervitatud Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 30. aastapäev!

Elagu Nõukogude Liit, rahu ja julgeoleku ning rahvaste vabaduse ja sõltumatuse kindel kants!

Lenini lipu all, Stalini juhtimisel edasi kommunismi võidu poole!

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus

AUGUST JAKOBSONILE EESTI NSV RAHVAKIRJANIKU AUNIMETUSE ANDMISE KOHTA

Silmapaistvate teenete eest eestinõukoguliku kirjanduse alal anda August JAKOBSONILE Eesti NSV rahvakirjaniku aunimetus.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees ED. PÄLL
Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär V. TELLING
Tallinn, 4. novembril 1947.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus

HUGO LAURILE EESTI NSV RAHVAKUNSTNIKU AUNIMETUSE ANDMISE KOHTA

Silmapaistvate teenete eest näitekunsti arendamisel anda Hugo LAURILE Eesti NSV rahvakunstniku aunimetus.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees ED. PÄLL
Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär V. TELLING
Tallinn, 4. novembril 1947.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus

EESTI NSV TEENELISE ÕPETAJA AUNIMETUSE ANDMISE KOHTA

Silmapaistvate teenete eest hariduse alal anda Eesti NSV teenelise õpetaja aunimetus järgmistele õpetajatele:
Karl ANTONILE — Tartu Õpetajate Instituudi õppealajuhatajale
Eduard AUSILE — Juuru Mittetäieliku Keskkooli direktorile Harjumaal
Jaan GUTVESILE — Sammuka Mittetäieliku Keskkooli direktorile Võrumaal
August KASVANDILE — Tartu Õpetajate Instituudi õpetajale
Jaan KURNILE — Rakvere Õpetajate Seminari direktorile
Robert RÄGASTIKULE — Vabariikliku Õpetajate Täiendusinstituudi direktorile
Juhan TAIMSOOLE — Tööstuskool nr. 9 õpetajale
Karl VARESELE — Tallinna 25. Mittetäieliku Keskkooli ja Tallinna 2. lastekodu direktorile.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees ED. PÄLL
Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär V. TELLING
Tallinn, 4. novembril 1947.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus

EDUARD TINNILE EESTI NSV TEENELISE KUNSTNIKU AUNIMETUSE ANDMISE KOHTA

Silmapaistvate teenete eest näitekunsti alal anda Eduard TINNILE Eesti NSV teenelise kunstniku aunimetus.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees ED. PÄLL
Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär V. TELLING
Tallinn, 4. novembril 1947.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus

EESTI NSV TEENELISE KUNSTITEGELASE AUNIMETUSE ANDMISE KOHTA

Silmapaistva loomingu eest kujutava kunsti alal anda Eesti NSV teenelise kunstitegelase aunimetus:
August JANSENILE
Günther REINDORFFILE
Enn ROOSILE.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees ED. PÄLL
Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär V. TELLING
Tallinn, 4. novembril 1947.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus

JURI VARISTELE EESTI NSV TEENELISE KUNSTNIKU AUNIMETUSE ANDMISE KOHTA

Silmapaistvate teenete eest laulukoori juhatamises ja muusikalis-pedagoogilises tegevuses anda Jüri VARISTELE Eesti NSV teenelise kunstniku aunimetus.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees ED. PÄLL
Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär V. TELLING
Tallinn, 4. novembril 1947.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega 4. nov. s.a. autasustati ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga järgmisi haridusala töötajaid:

PUKK, Eduard — Kuressaare Industriaaltehnikumi direktor;
JÄRVALT, Emilie — Kõrkvere Mittetäieliku Keskkooli direktor;
AULAS, Rosamunde — Adila Algkooli juhataja;
ALTORG, Linda — Järvamaa koolide inspektor;
GOLUBEVA, Zoja — Narva 3. Keskkooli õpetaja;
ALGMÄA, Jaan — Kabala Mittetäieliku Keskkooli direktor;
SILLAOTS, Hilda — Pärnu 2. Lasteaia juhataja;
KOZMINA, Anna — Haapsalu 2. Keskkooli õpetaja;
RAUDKEPP, Henriette — Rakvere Industriaaltehnikumi õppealajuhataja
MARDI, Salme — Virumaa koolide inspektor;
PUIDAK, Valter — Meeri Lastekodu direktor;
LAJA, Hilja — Reola Mittetäieliku Keskkooli direktor;
RAIESTE, Juhan — Leebiku Algkooli juhataja;
PAABO, Liidia — ENSV Haridusministeeriumi Lastekodude sektori juhataja;
KARU, Emilie — Väimela Mittetäieliku Keskkooli direktor;
MÄNGLE, Jaan — Saalema Mittetäieliku Keskkooli direktor;
LOOG, Meeta — Tartu 1. Keskkooli õpetaja;
ŠESTAKOVA, Elisaveta — Tallinna 6. Keskkooli õpetaja;
SOOSERV, Ann — Tallinna 5. Lasteaia juhataja;
TAIMSOO, Alma — Paide Mittetäieliku Keskkooli õpetaja.

Neid, kellele omistati Eesti NSV teenelise õpetaja austav nimetus

Karl ANTON

August KASVAND

JUHAN TAIMSOO

Eduard AUS

Suure oktoobrivõidu kindlustamisel

„Seal ta asetseb. Valge ja suur maja. Meie aleviku uhkus, meie laste hea kodu," juhatab küsijale iga Puka alevi kodanik. Milline rõõm ja heameel peitub iga pukalase pilgus ning hääles, kui ta kõneleb oma koolist — Puka Mittetäielikust Keskkoolist!

*

Vahetund. Avaras koridoris jalutavad õpilased. Vanemad poisid ja tüdrukud arutavad parajasti elavalt omavahel, kuidas kaunistada oktoobripühadeks klassiruume, mida võiks veelgi teha kooliaktuse sisustamiseks. Teises grupis on päevakorral teema: mis ette võtta kehakultuurikollektiivis, kui saabub lumetee. Kaks tüdrukut aga vestleb äsjaloetud A. Fadejevi romaanist „Noor Kaardivägi". „Ah Ulja või... aga tead, huvitav oleks lugeda ka Olegi ema poolt kirjutatud lugu oma pojast. Salme teadis, et ajakirjas „Looming" olevat see ilmunud...", kostab parajasti vestlejailt, romaani innukailt uurijailt. Akna juures seisvas poisterühmas aga selgitab keegi eeloleva tunni „pähkleid". Hetkeks häirib vahetunni rahulikku jutukõminat väike segadus — üks pisipoiss hakkab teist turjast trepile tirima. Samas on väikeste rüselejate juures pioneerirätikuga tüdruk, vaatab rahurikkujaile vapralt otsa ja sõnab tõsiselt: „Poisid, meie koolis ei tehta nii!" Sellest piisab. Väikesed korrarikkujad poevad häbelikult üksteisest lahku, ja peagi kutsub kell kõiki klassidesse.

Kasvatustöö teadlik suunamine, teadliku distsipliini süvendamine õpilaste aktiivsel osavõtul — sellega tuli koolijuhataja Johannes Kitzbergil kõigepealt hakata tegelema, alustades tööd Pukas 1944. a. sügisel. Vahetund koolis, koolist koju tõttavad, vastutulijaid tervitavad õpilased on kauneiks näiteiks, kuidas koos kogu koolikollektiiviga sm. Kitzberg on saavutanud suure võidu teadliku distsipliini ja käitumise kasvatamisel.

*

Emakeeletund 5. klassis. A. H. Tammsaare „Härjavärssi püüdmas" arutelu muutub sm. Kitzbergi juhtimisel elavaks ühiskondlike vahekordade analüüsiks. Talupoja ning mõisniku vahekord enne Suurt Oktoobrit, inimeste muutumine raskeis elutingimusis üksteise vastu jonnakaiks, raskusist ülesaamine ühisel nõul ja jõul, kõik see on arutlusaineks. Õpilased leiavad näiteid, teevad järeldusi, tuletavad tõe. Õpetaja iga üksik vihje loob uue pinna vestluse loogiliseks hargnemiseks, sütitab õpilasi ja kui tund lõpeb, siis hüüavad õpilased üllatunult: „Juba kell... kas tõesti!"

Johannes Kitzbergile on iga koolitund loominguliseks võiduks, mis on saavutatud hoolika ettevalmistusega. „Igal tunnil peab olema oma põhiküli. Ja selle otsimine ongi kõige raskem. Kui oled leidnud vastuse küsimusele: mida tahad sa selle tunniga anda, siis oled raskemast üle. Igal juhul peab see oluline teenima noore nõukogulikku kasvatamist, kommunisti kasvatamist," seletas ta noortele õpetajatele suvekursustel.

Nõudlik enese vastu. Nõudlik ka kaastööliste vastu. „Iga viga tuleb avastada juba eos. Sellepärast tuleb kontrollida pidevalt enese tööd ja ka kõigi teiste tööd," kõneleb sm. Kitzberg, kui ta järgnevais tundides läheb külastama nooremate õpetajate tunde. Täna jälgib ta hoolega vene keele ja loodusõpetuse tundi, teeb märkmeid oma vihikusse ja tuletab hiljem õpetajaile meelde õhtust õppenõukogu koosolekut.

*

Koolitunnid on lõppenud. Tühjad klassiruumid pole aga kaotanud päevast hubasust. Nõukogude riigi juhtide ja kirjanike pildid, maalingud, nägusad loosungid, tabelid, lilled muudavad klassitoad meeldivaiks, sellele seltsib piinlik puhtus, kord, avarus, õhukõllus. Koolimaja pole aga siiski õpilasist veel tühi. Täna ei pea küll koosolekut kommunistlike noorte organisatsioon, pioneerirühm, noored tuletõrjujad ega Punase Risti algorganisatsioon, kuid maja esimese korruse nurkmisest toast kostab hääli, hõikeid ja spordiõpetaja vilet. Siin on koos kooli kehakultuurikollektiivi maadlussektsioon.

*

Vahepeal oleme kaotanud silmist koolijuhataja. Tema ideid realiseerivad koolimajas kaastöötajad. „Sm. Kitzberg ise on aga tõtanud paariks tunniks külasse talurahva juurde. Tema hoole all on ju külanõukogu rida talusid, nagu Muusina, Rebase jne. Seal viis ta viljavarumise ülesanded juba varakult täide. Täna on tarvis veel selgitada ning hoolitseda, et iga talu täidaks oktoobripühadeks ka kõik muud kohustused. Ühe käiguga saab aga paljugi õiendada. Seal elab õpilane, kelle õpiedukus jätab soovida — tarvis vanematega kõnelda. Seal puudus koolist poiss paar päeva — tarvis vanematele selgeks teha, et lapse kasutamine kooliajal koduseks tööks on hoolimatus oma lapse vastu. Vestelda on tarvis ka eelolevaist valimistest, võitlusest rahu eest Peaassamblees jne. jne.

*

Õhtusel õppenõukogu koosolekul on üheks teemaks „Mis andis Oktoobrirevolutsioon töötavale rahvale." Järgnevaks teemaks on tegeliku koolitöö küsimusi. Lahtistes tundides, samuti õppealajuhataja ja koolijuhataja poolt jälgitud tundides kogutud materjali põhjal võetakse analüüsimisele rida probleeme. Täna on kõne all peamiselt vähetuntud sõnade selgitamise metoodika, loodusõpetuses vaatlusmaterjali kasutamine ja vene keele hääldamine. Vanemad õpetajad jutustavad nooremaile oma töökogemusist ja -võtteist, juhivad tähelepanu vastavale kirjandusele.

*

Töömehe päev lõpeb alles pärast kesköö. Õppenõukogu koosolek lõppenud, on tarvis valmistuda järgneva päeva tundideks, pidada korras kooli kirjavahetust ja uurida värsket kirjandust. „Mul tuleb sageli esineda kõnelejana rahvakoosolekuil ja õpperingides. Sellepärast on tarvis pidevalt lugeda, õppida, uurida kõike, mida pakub marksistliku teooria varasalv. Veel enam — ei saa olla hea õpetaja, kui sa ei ole tugev marksismis-leninismis. Sellepärast tuleb võtta ööstki lisa."

*

Valgamaa õpetajad mäletavad selgesti 1944. a. sügist, millal neil tuli taas tööle asuda nõukoguliku koolielu rajamiseks. Fašism jättis koolimajade asemele tuhahunnikud või mürskude puuritud, mööblist, õppevahendeist ja raamatuist tühjad kooliklassid. Fašistide kasarmute ja hobutallide asemele tuli luua taas koolid. „Oktoobripühad lähenevad. Punaarmee toob Suure Oktoobri auks järjest uusi võite. Mis meie, Valgamaa õpetajad, peame selleks päevaks tegema?" küsis tookord Johannes Kitzberg õpetajate nõupidamisel. Küsimusele andis ta siis kohe ka vastuse: „Alustada kõikjal 1. nov. koolitööga ja viia see paari-kolme aastaga tasemele, mis vastab partei ning valitsuse soovile."

Tõotus helises aastaid. Koolielu taastamine sai teoks. Sm. Kitzberg ja tema kool Pukas tõusis eesrindlikuks kooliks maakonnas. Sm. Kitzbergi töö leidis peagi tunnustamist ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirja näol, millest kuulis kogu rahvas 1947. a. suvel. „Ma pole teinud midagi erilist. Olen täitnud ainult oma kohust nõukogude rahva ees," vastas sm. Kitzberg tookord õnnitleiaile. „Olen olnud vaid lihtne „kruvike" meie suures tööväes, kelle ülimaks püüdeks on teha kõik Suure Oktoobrivõidu kindlustamiseks. See tee on mulle seaduseks ja seda käin edaspidigi, püüdes töötada bolševike partei ning suure Stalini õpetuse järgi."

A. UALLNER

Kõrge õppeedukus — koolikollektiivi ühine eesmärk

Esimene õppeveerand on jõudnud lõpule ja taas on saabunud kokkuvõtete tegemise hetk. Heitnud pilgu Kadrina Mittetäieliku Keskkooli tööle, võib seal täheldada aktiivset tegevust igal alal, olgu see õppe-kasvatustöö, klassiväline tegevus, kooliümbruse korrastamine või muu koolitööga seoses olev tegevusala.

Õppe-kasvatustööle pühendati esimesel veerandil kooli peamine tähelepanu. Juba augustis alustati selleks otseseid ettevalmistusi, mis seisnesid töö planeerimises, s. o. õppekasvatustöö üldplaani ja õpetajate tööplaanide koostamises ning igakülgses läbimõtlemises. Koolitöö alguks olid kõik ettevalmistused tehtud ning töö võis alata süstemaatiliselt ja pingsalt esimesest koolipäevast alates.

Võitlus kõrgema õppeedukuse eest on olnud kogu koolikollektiivi ühiseks eesmärgiks. Seda küsimust on õppenõukogus arutatud korduvalt ja mitmekülgselt. Iga klassijuhataja oli kohustatud jälgima ja uurima oma klassi õppeedukust ja pidama lastevanematega tihedat sidet. Samal ajal kohustati aineõpetajaid osutama mahajäänud õpilasile enamat tähelepanu ja abistama neid vajaduse korral ka individuaalselt.

Klassijuhatajate ja kogu õpetajaskonna kaudu kandus võitlus kõrgema õppeedukuse eest õpilaste sekka. Viimastele selgitati õppimise tähtsust ja näidati, et õppimine on nende töö, mida nad peavad tegema samasuguse hoole ja armastusega, nagu töötavad nende vanemad, nagu töötab kogu rahvas oma sotsialistliku kodumaa hüvanguks. Rööbiti sellega on pidevalt abistatud nõrgemaid õpilasi, milleks konkreetseil juhtumeil kasutati ka parimaid klassikaaslasi. Kõige selle tulemusena on õppeveerandi lõpuks suur osa mahajäänud õpilasi „päästetud".

Koolikohustuse täitmise kontrollimine ja kõigi koolikohuslaste kooli toomine oli õppeaasta algul õpetajate esimesi ülesandeid. Selleks käidi läbi kõigi õpilaste kodud, kust õpilased polnud kooli tulnud, ja selgitati iga üksikjuhtu. Kus kooli ilmumine oli takistatud jalatsite puudumise tõttu, seal tuli abiks kooli lastevanematekomitee, andes lastele jalatseid, mida ta suveperioodil ettenägelikult oli varunud. Tiheda kontakti tõttu kooli ja kodu vahel on koolikohustuse täitmise osas saavutatud täiesti normaalne olukord — kõik 327 koolikohuslast käivad koolis, välja arvatud üks esimese klassi õpilane, kes on haige.

Eriline rõhk esimesel õppeveerandil asetati õpilasreeglite põhjalikule tundmisele ja igakülgsele omandamisele. Sel eesmärgil korraldasid klassijuhatajad õppetöö algul kõigis klassides vastavaid vestlusi, kus korra ja kultuurse käitumise eeltingimusena nõuti õpilasreegleist vankumatut kinnipidamist nii koolis kui väljaspool kooli. Esimese klassi õpilasile kui uustulnukaile selgitati reegleid eriti hoolikalt.

Et lastevanemad oleksid teadlikud koolikorrast, et kodu ja kool võiksid õpilasile esitada ühtseid nõudmisi, selleks esines õppealajuhataja sm. M. Sakk lastevanemate koosolekul referaadiga koolikorrast ja õpilasreegleist, kutsudes lastevanemaid kooliga koos töötama.

Kooli ja kodu ühisel jõupingutusel on olnud märgatav edu: õpilaste käitumine on tunduvalt paranenud. Seda märkavad koolipiirkonna vanemad inimesed, keda lapsed ei unusta kunagi tervitamata, ja õpetajad koolis, kus distsipliin pole enam mingiks küsimuseks.

Korra ja distsipliini hoidmisele on soodustavalt mõjunud ka märkuste vihikud, mida peetakse igas klassis. Neis on iga õpilase kohta lehekülg, kuhu kantakse ta korrarikkumised. Kirjatöö tähtajaks tegemata jätmine, vihiku koju unustamine, sööklas korrarikkumine jne. põhjustavad vastava sissekande. Korduvate märkuste puhul teatatakse sellest õpilase vanemaile. Kasu neist märkuste vihikuist on olnud märgatav. Kui õppetöö algul oli vajadus korduvaiks sissekandeiks, siis on see nüüd peagu kadunud. Enamiku õpilaste leheküljed on täiesti puhtad.

Peale kasvatava mõju on neil vihikuil veel dokumendi väärtus — need on õppeveerandite lõpul õpilase korra, hoolsuse ja käitumise hindamise aluseks. Nende abil välditakse eriti korra ja hoolsuse hindamise juhuslikkus. Õppeveerandi lõppemisega kustuvad ka registreeritud „märkused" ja iga õpilane on taas „tabula rasa". See soodustab korralikkuse järjekindlat tõusu ega riisu lootust selle edasiseks parandamiseks.

Nägus ja korrastatud koolimaja ümbrus on olnud kogu koolikollektiivi ühiseks eesmärgiks. Sel otstarbel on korraldatud kolm hoogtööpäevakut, mille kestel tasandati okupantide poolt ehitatud mullavalle, tasandati tuhahunk ja puhastati koolimaja ümbrus puude langenud lehtedest.

Rööbiti õppetööga arenes elav tegevus ka õpilasringides. Kehakultuuriring kui arvukaim korraldas rea võistlusi ja Punase Risti algorganisatsioon valmistus OVSK katseiks. Muusikaring harjutas koosmängu mandoliinidel. Seni oli selle ringi tegevus piiratud pillide puuduse tõttu, kuid nüüd, millal kool annetas valitsuselt hea õppe- ja kasvatustöö teostamise eest saadud preemiast 2500 rubla pillide ostmiseks, on raskustest üle saadud.

Märgatavat edu on saavutatud ka muil koolitöö aladel. Kõik see annab tunnistust õpetajate tõhusast tööst ja õppetaseme pidevast tõusust Kadrina Mittetäielikus Keskkoolis.

P. SIRVET

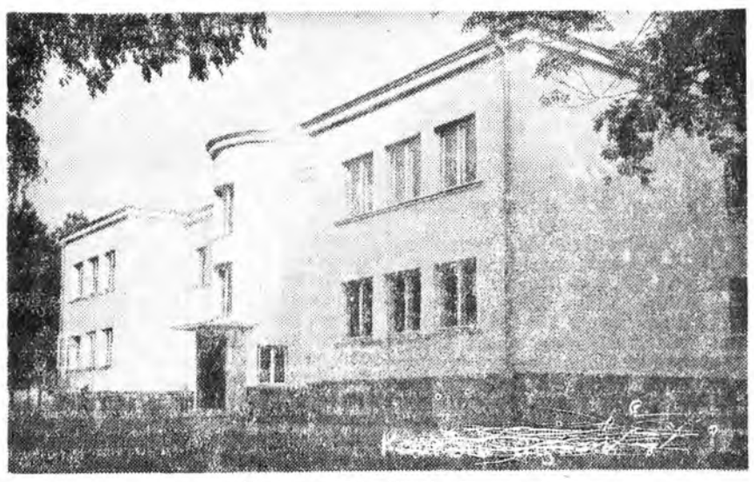

Kadrina Mittetäielik Keskkool

Tallinna Õpetajate Instituut ajaloolisel pidupäeval

Ajalooliseks silmapilguks Eesti NSV hariduselus oli vabariigi pedagoogiliste õppeasutiste reorganiseerimine, mis teostati alates käesolevast õppeaastast.

Erialaste õpetajate instituutide loomine Tallinnas ja Tartus demonstreerib eredalt bolševike partei ja nõukogude valitsuse suure tähelepanu ja hindamatu tähtsuse omistamist rahvahariduse taseme tõstmisele. Ta näitab järjekordselt, et nõukogude valitsus ainult ei deklareeri seitsmeklassilise hariduse vajadust, vaid loob kõik võimalused selle täielikuks teostamiseks. (Meenutatagu siinkohal kodanlike maade ja kodanliku Eesti hariduspoliitikat, mis aina kubises teostamatuist deklaratsioonidest.)

Uute loodud õpetajate instituutide ülesanne on ette valmistada mittetäieliku keskkooli ja 5.—7. keskkoolilassi õpetajaid eriainete ja erialade järgi, mis vastaks Eesti NSV arenenud ja järjest areneva koolielu vajadustele.

Ülesanne seisneb selles, et ette valmistada õpetajaid, kes omaksid ideelis-poliitilist küpsust ja pedagoogilist meisterlikkust; kes saaksid uue inimese, nõukogude noorsoo kasvatajaiks kommunismi vaimus.

Mõistes nende ülesannete tähtsust ja vastutust ülesannete teostamisel, mille täitmist meilt ootab partei ja Nõukogude valitsus, alustas Tallinna Õpetajate Instituudi õppejõudude ja üliõpilaste pere k. a. 1. septembrist hoo ja innuga töö organiseerimist uues õppeasutises.

Töö algus oli pingeline. Kõigepealt tuli luua instituudi õppe-majanduslik baas. Nii teostati ruumide remont ja nende sisustamine vajaliku inventariga, korrastati kabinette ja laboratooriume. Nende tööde kiire teostamine, mis olid vajalikud õppetöö alustamiseks, toimus suuremas osas administratsiooni, õppejõudude ja üliõpilaste ühisel jõul ühiskondliku töö korras. Siin olid isiklikult innustajaiks Tallinna Õpetajate Instituudi direktor prof. Kure, asetäitjad sm-d Prinkman ja Uuskam, Rida õppejõude (sm-d Salum, Lambakahar, Kärk, Vool jt.) nätas head algatust ja suurt indu töö organiseerimises.

Majanduslike tööde kõrval ei teostunud raskuste ja pingutusteta Tallinna Õpetajate Instituudi põhiülesanne: õppeplaanide koostamine, kateedrite ja osakondade komplekteerimine vastavate kaadritega ning nende töö organiseerimine. Suurt abi selle töö korraldamisel osutasid kateedrite ja osakondade juhatajad, samuti õppejõud.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 30. aastapäeva puhul, millal Tallinna Õpetajate Instituut teeb kokkuvõtteid oma senisest lühikesest tööperioodist, võib juba märkida rea tulemusi õppe- ja kasvatustöö organiseerimises, tema kujunemises Nõukogude Eesti kõrgemaks pedagoogiliseks õppeasutiseks.

Kõigil Tallinna Õpetajate Instituudi kursustel ja osakondades toimub õppetöö normaalselt ja plaanipäraselt; on üle saadud ja ollakse ülesaamisel algul töös esinenud puudustest.

Direktori asetäitja kaugõppe alal sm. Kallingu ja kateedri koosseisude poolt on teostatud ettevalmistustööd mittestatsionaarse osakonna avamiseks esimese sessiooniga 10. novembril, kus vabariigi suurearvulisel kutseta õpetajaskaadril avaneb võimalus kaugõppe korras oma töö kõrval saavutada pedagoogikutse.

Rõhutatud tähelepanu on pööratud ideelis-poliitilise kasvatustöö küsimusele üliõpilaste ja õppejõudude hulgas, kasutades selleks mitmesuguseid töövorme.

Nii toimuvad instituudis süstemaatiliselt loengud ja vestlused õpperühmades. Oktoobrikuu jooksul korraldati loengud ühenduses Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 30. aastapäevaga teemadel „NSVL saavutusi tööstuse, põllumajanduse ja hariduse alal 30 aasta jooksul" (sm. Aret), „Mida andis Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon eesti töötavale rahvale" (sm. Loone) jt., millest huvitavaimaks ja elavaimaks kujunes Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretäri sm. Tellingu loeng „Rahvusvahelisest olukorrast" ühenduses sm. Ždanovi kõnega 9 maa kommunistliku partei nõupidamisel.

Enamik Tallinna Õpetajate Instituudi õppejõude täiendab oma teadmisi marksismi-leninismi omandamiseks Marksismi-Leninismi Õhtuülikooli haridustööliste fakulteedis või individuaalselt.

Instituudi ELKNÜ algorganisatsioon (komitee sekretär üliõpil. Jürna), mis praegu ühendab 48 kommunistlikku noort, on võitmas avangardi osa Instituudi noorsoo hulgas.

ELKNÜ algorganisatsiooni komitee ja üliõpilaste ametiühingukomitee organiseerimisel ja kaasabil teotsevad isetegevuslikud ja teaduslikud-huvialased ringid, mida juhivad vastavate kateedrite õppejõud: draamaring, kirjandusring, muusikaring, spordi- ja kehakultuurikollektiiv, ajaloo-, loodusteadusering jt.

Tublit tööd on tehtud Instituudi laulu- ja muusikaõpetajate (sm-d Maasik, Lohk) poolt sega- ja naiskooriga nõukoguliku repertuaari omandamisel ja kooride tehnilise ning kunstilise taseme tõstmisel.

Tallinna Õpetajate Instituudi pere, tehes kokkuvõtteid oma senisest tööst ja saavutustest õppe- ja kasvatustöö alal, arvestab ka tõsiselt neid puudusi, mis veel esinevad Instituudi töös. Meie eesmärk on: tõsta õpetamise kvaliteeti, parandada noorsoo kasvatustööd nõukogude patriotismi vaimus, et meie Instituut tõsiselt vääriks Nõukogude Eesti pedagoogiliste kaadrite sepikoja austavat nimetust.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 30. aastapäeval, nõukogude rahvaste ajaloolisel ja suurel pidupäeval, liitunud kuulsusrikka bolševike partei ja seltsimees Stalini ümber, tõotavad Tallinna Õpetajate Instituudi õppejõud ja üliõpilased kõrgel hoida nõukogude pedagoogi nime; õppida ja valmistuda väärikaiks õpetajaiks, kommunistliku ühiskonna visade ehitajate kasvatajaiks, nagu seda ootab meilt bolševike partei, nõukogude valitsus ja kogu töötav rahvas.

L. TAKK

Tallinna Õpetajate Instituudi direktori aset. õppe- ja kasvatustöös

TEADAANNE

Avalduste vastuvõtmise tähtaega Tallinna ja Tartu Õpetajate Instituudi mittestatsionaarsesse osakonda astuda soovijailt on pikendatud kuni 10. novembrini 1947. a.

Vastuvõtueksamid toimuvad 10.—13. novembrini 1947. a. ja sissejuhatav algsessioon 14.—22. novembrini 1947.

Kooskõlas kehtivate määrustega kohustab Eesti NSV Haridusministeerium kõiki seitsmeaastaste koolide ja keskkoolide 5.—7. klasside kutseta õpetajaid, kes pole senini õpingute korras oma kvalifikatsiooni täiendamisele asunud, astuma Tallinna või Tartu Õpetajate Instituudi mittestatsionaarsesse osakonda ja ilmuma 10. novembril 1947. a. vastuvõtueksameile ühte nimetatud õpetajate instituutidest.

Vastuvõtutingimused on avaldatud „Nõukogude Õpetajas" (nr. 40, 41 ja 42 — 1947. a.).

Neil, kes nõutavaid dokumente kuni 10. novembrini posti või muul teel vastavale instituudile esitanud pole, tuleb need kaasa võtta ja esitada isiklikult.

A. RAUD,
Eesti NSV Haridusminister

Mida andis Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon meile hariduse alal

1. Kool on kodanluse klassi-koolist muutunud sotsialismi aktiivsete ülesehitajate kasvatajaks.

Teostades oma klassivõimu on kodanlus kõikidel aegadel ja kõikides maades, niihästi tsaristlikul Venemaal kui ka tänapäeval kapitalistlikes maades, ikka väitnud, et tema poliitika, kaasa arvatud ka hariduspoliitika, seisvat väljaspool klasse ja teenivat üldrahvalikke huve. V. I. Lenin on veenvalt näidanud, et „mida kultuursem on olnud kodanlik riik, seda peenemalt on ta valetanud, väites, et kool võib seista väljaspool poliitikat ja teenida ühiskonda tervikuna". (Lenin, Teosed, k. XXIII, lk. 199). Tegelikult on olnud kodanliku riigi eesmärgiks „drillida kodanlusele alandlikke ja kärmeid ümmardajaid, ta tahte täitjaid ja kapitali orje, iialgi mitte hoolitsedes selle eest, et kooli teha inimisiksuse tööriistaks väljaspool klassi. (Sama, k. XXX, lk. 405.)

Sedasama poliitikat teostavad tänapäeval valitsevad klassid kõigis kapitalistlikes maades. Kooliõpetus näiteks Inglismaal ja Põhja-Ameerika Ühendriikides peab andma õpilastele veendumuse kapitalistliku korra „kõikumatuse" kohta. Õpetuse sisu kasutatakse nõukogude-vastaseks propagandaks ja nõukogude rahvaste häbematuks laimamiseks. Koloniaalrahvad Indias, Indoneesias, Aafrikas ja mujal jäetakse ilma algharidusetagi.

Hoopis teissugused on kasvatuse printsiibid ja hariduse sisu meie sotsialistlikus riigis. XVIII parteikongressil ütles seltsimees Stalin: „Me tahame teha kõik töölised ja talupojad kultuurseiks ja me teemegi seda ajajooksul". Partei ja valitsus on alati ilmutanud suurimat hoolitsust kooli eest, selleks, „et meil oleks vaimse kultuuri küllus, sest selles kultuuri rikkuses näeb ta üht tähtsamat sotsialismi ülesannet". (Ždanov.)

Nõukogude riigi kooli ülesandeks ei ole härraste ja teenrite koolitamine, vaid vaba, teadliku, igakülgselt haritud inimese, sotsialismi aktiivse ülesehitaja kasvatamine. Nõukogude kool annab oma õpilastele tõelise teaduse alused, kujundab kommunistlikku maailmavaadet, sisendab noortesse sügavat patriotismi, mis on seotud nõukogude rahvaste vennaliku sõprusega; kool arendab õpilastes kollektivismi, sotsialistlikku suhtumist töösse ja ühiskondlikku omandisse, kasvatab teadlikku distsipliini, arendab noortes aktiivsust, loovaid võimeid, bolševistlikku ideelisust, ühe sõnaga — kujundab inimisiksuse kõiki parimaid omadusi. „Ainult niiviisi võib kasvatada sotsialismi ülesehitajate vaprat sugupõlve, kes usuvad meie eesmärgi võidusse, kes on elujulged ega karda mingisuguseid raskusi ja kes on valmis ületama igasuguseid takistusi." (Ždanov.)

2. Nõukogudemaa kodanikele on tagatud õigus laialdasele haridusele.

Tsaari-Venemaa oli pime ja harimata. Töötava rahva hulgad olid kirjaoskamatud. V. I. Lenin iseloomustas rahvahariduse seisukorda Venemaal järgmiste sõnadega: „Niisugust metsikut maad, kus rahvahulgad oleksid nii paljaks röövitud hariduse, valguse ja teaduse poolest — sellist maad pole Euroopas jäänud enam mitte ühtki peale Venemaa." (Lenin, Teosed, k. XVI, lk. 410.)

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon, pühkinud minema ekspluataatorliku, kapitalistliku korra ja andnud võimu töötava rahva kätte, muutis põhjalikult haridusolud Nõukogudemaal.

Meie rahvahariduse süsteem, nagu kogu meie ühiskondlik kord, on kõige demokraatlikum maailmas. Meie maal on teostatud täielikult ühtne koolisüsteem, mis avab hariduse tee kõikidele kodanikele kõikidesse koolitüüpidesse. Üleminek kooli ühelt astmelt teisele ei tekita kellelegi mingeid raskusi, kui on olemas küllaldane ettevalmistus.

Ennerevolutsiooniaegse Venemaa koolisüsteem oli niiviisi korraldatud, et üksikud koolitüübid lõppesid ummikuga, kust polnud edasipääsu süsteemi teistesse lülidesse. Seesugune koolikorraldus takistas kõige rohkem haridusesaamist töötava rahva lastele. Kodanlikes maades kõneldakse küll „ühtluskoolist", mis näivalt, paberil, annabki õppimisvõimaluse kõigile. Tegelikult aga on see võimalus olemas ainult jõukail, s. o. ekspluataatorlikel klassidel ja kõrgepalgaliste ametnike lastel, sest kõrge õppemaks suleb laiema koolitee töötava rahva hulkadele. Seepärast õpivad kapitalistlike maade kõrgemais õppeasutistes peamiselt valitsevate klasside lapsed. Nii näiteks Ameerika Ühendriikides, kus koolisüsteemi peetakse „demokraatlikuks", on 80 prots. üliõpilastest pankurite, töösturite ja kõrgemate ametnike lapsed.

Kuid peale selle on kodanlikes riikides teisigi tõkkeid, mis raskendavad töötava rahva lastel edasiõppimist. Need tõkked on meile tuttavad ka kodanliku Eesti koolioludest. Siingi oli paberil „ühtluskool", mille aluseks pidi olema avalik algkool. Kuid suurkodanlus ei mõtelnudki saata oma lapsi niisugusesse kooli, kus nad oleksid õppinud koos „alama rahva" — tööliste ja kehvik-talupoegade lastega. Seepärast jäeti seadusevastaselt keskkoolide juurde ka algkooliklassid, nn. ettevalmistusklassid, kus võeti üsna kõrget õppemaksu, nagu keskkooliski. Loomulikult oli nende ettevalmistusklasside koosseis „valitud". Üleminekul keskkooli olid „oma kooli" ettevalmistusklassi lõpetajad eesõigustatud seisukorras, takistades seega avalike algkoolide lõpetajate keskkooli astumist. Need ei pääsenud keskkooli „ruumipuudusel". Kui hiljem säärased ettevalmistusklassid siiski suleti, leidsid kodanlased teise tee oma laste eraldamiseks tööliste lastest. Siis tekkisid eraalgkoolid, kuhu läksid muidugi ainult „koorekihi" võsud. Need eraalgkoolid olid jällegi seoses eesõigustatud erakeskkoolidega, kuhu töötajate lapsi üldse ei võetud. Niiviisi oli kodanlikus Eestis õieti kaks koolisüsteemi: üks — pankurite, vabrikantide, hallparunite ja nn. tõusikute jaoks; see süsteem viis takistamatult ülikoolini, teine — töötava rahva ja kehviktalupoegade jaoks; see süsteem juhtis lapsi algkoolist nn. täienduskooli ja alamaisse kutsekoolidesse, seades aga tõkkeid keskkooli ja sealt ülikooli pääsemiseks.

Seega, kui kapitalistlikes maades küll kõneldakse „ühtluskoolist", on seal ühtsel koolisüsteemil ainult väline ilme. Kodanlus kasutab ikka haridussüsteemi oma klassi huvides töötava rahva hulkade vastu. Ja mida reaktsioonilisem on kodanlus, seda „peenem" on tema poliitika ka hariduküsimustes.

Ainult nõukogude koolisüsteem on kujundatud täiel määral töötava rahva huvides. Meie Nõukogude riigis on haridus emakeelne ja kõigile kättesaadav — 7-klassilise kooli ulatuses kohuslik ja maksuta, kõrgemail astmeil aga soodustatakse andekate noorte edasiõppimist stipendiumide määramisega. Nõukogude kool on vaba igasugusest usulisest mõjust ta annab noortele teaduse aluseid millele rajaneb sotsialistlik kultuur.

Suurtest saavutustest hariduse alal revolutsiooni kõnelevad kõige selgemini vastavad arvud.

	1914. a.	1939. a.	1947. a.
Alg- ja keskkoole	103 870	170 000	180 000
Õpilasi nendes	7,800 000	31 500 000	30 000 000
Kõrgemaid koole	91	708	792
Üliõpilasi nendes	112 000	602 900	653 000
Õpilasi tehnikumides	32 800	951 900	1 000 000
Õpetajaid alg- ja keskkoolides	231 000	1 030 000	1 200 000

Kodanliku Eesti alg- ja keskkoolides õppis 1939. a. 120 000 õpilast, Nõukogude Eesti alg- ja keskkoolides õpib tänavu aga 140 000 õpilast. Rahvaharidusele kulutati kodanluse ajastul kuni 10 prots. riigieelarvest. Eesti NSV 1947. a. eelarves aga moodustavad kulud hariduslikeks ja kultuurilisiks otstarbeiks üle 30 prots. Õpetajaid oli 1939. a. 4000, 1947. a. on neid 6500 inimest.

Niiviisi teostatakse NSV Liidus õigust laialdasele haridusele kõigist rahvusist noorte jaoks.

3. Nõukogude õpetaja seisab võrratult kõrgemal kui õpetaja üheski kapitalistlikus riigis.

Kirjeldades tsaari-Venemaa kultuurilist mahajäämist ja vaimset pimedust, näitas V. I. Lenin ka seda, missuguses haletsemisväärses seisukorras oli seal rahvakooliõpetaja. Kapitalistlikus korras jääb õpetaja üldse vaeslapse ossa, sest tema tööd ühiskonna kasuks ei hinda valitsevad klassid kuigi kõrgelt. Siin ei olnud erandiks ka kodanlik Eesti. Rahvakooliõpetajaid peeti „kahtlaseks" elemendiks ja kodanlikud võimukandjad ei häbenenud oma sõnavõttudes õpetajaid halvustada ja laimata. Koole suleti, õpetajaid vallandati. Ainuüksi 1930. a. likvideeriti üle 300 algkooliklassi ja vallandati niisama palju õpetajaid.

Hoopis teissugused on rahvakooli õpetaja töötingimused NSV Liidus, kus on loodud kõige avaramad võimalused kultuuri arenguks ja järeltuleva põlve kasvatamiseks. Nõukogudemaa õpetajad näevad ja tunnevad partei ja valitsuse suurt hoolitsust kooli ja õpetaja eest ja on innustatud neist kõrgeist kasvatuse eesmärkidest, mis seadis koolitööle Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon. Seltsimees Stalin oma kirjas I üleliidulisele õpetajate kongressile 1925. a. kirjutas: „Rahvakooliõpetajate falang moodustab meie maa töötajate suure armee ühe kõige tarvilikuma osa, kes ehitab uut elu sotsialismi alusel." V. I. Lenin kõneles juba varem, et „sajad tuhanded õpetajad on aparaat, mis peab liikuma panema töö, äratama mõtet, võitlema eelarvamustega, mis veel seni püsivad massides." (Lenin, Teosed, k. XXV, lk. 453). Ja tõepoolest nõukogude õpetaja ei piirdu ainult koolitööga kitsais raamides, vaid liitub tihedalt töötajate hulkadega ja töötab aktiivselt ka laiemal ühiskondlikul töörindel. Ka Nõukogude Eesti õpetajad on edukalt osa võtnud selgitustööst Ülemnõukogu valimiste puhul, on andnud hinnatava panuse 12. üldlaulupeo heaks korraldamiseks. On kindel, et õpetajad saavad jälle innukaiks selgitustöötegijaiks eelseisvate kohalike nõukogude valimiste läbiviimisel.

Nõukogude valitsus hindab kõrgelt eesrindlike õpetajate tööd, andes neile teenelise õpetaja aunimetuse, autasustades neid ordenitega ja teiste aumärkidega.

Nõukogude õpetajaskond on kujunenud võimsaks jõuks, kes toetab ustavalt parteid ja valitsust võitluses kommunismi ülesehitamise eest.

JOH. KÄIS

Nõukogude kooliõpilased! Omandage väsimatult teadmisi, valmistuge saama visadeks võitlejateks Lenini-Stalini ürituse eest!

ÜK(b)P Keskkomitee hüüdlauseist

Tõendus suurest sõprusest

Meie suure kodumaa paljudest paigust saabuvad Tallinna kirjad — dokumendid sotsialismimaa kõigist rahvusist laste soojast ja südamlikust sõprusest. Lihtsad ümbrikud, tähitatud kirjad Moskva, Leningradi, Kiievi, Minski, Riia, Erevani, Alma-Ata ja Taškenti postitempliga Neisse ümbrikesse on lapsekäed paigutanud kirju, ülesvõtteid, joonistusi ja lihtsaid märkmeid uutele sõpradele.

Kaugest Kasahstanist, Alma-Atast kirjutab 12. Kasahhi Keskkooli õpilane Gultšahra Abrahmanova eesti tütarlapsele Aime Nigulile. Kirjas jutustab ta oma armsast kodulinnast, mis asetseb Tienšani maaliliste mägede jalal. Lapseliku rõõmuga vestab ta sealsest suurepärasest loodusest ja rikkalikust puuviljasaagist Alma-Ata aedades.

Alma-Ata konservatooriumi õpilane Gultšaripa Kozaidarova jutustab koolielust oma uutele sõpradele Haapsalu Keskkoolist. Ta on huvitatud, kuidas läheb koolis õpilasil Loigul ja Kreutzwaldil, kuidas edeneb õpitöö neil kahel tüdrukul, kes olid haiged. Tuline ja vaimustatud Gultšaripa väljendab siiralt oma tundmusi, jutustades endast:

„Olen orb, kasvasin üles lastekodus, ent ma ei tundnud üksindust. Mind kasvatas kommunistlik noorsooühing, minu kallis kodumaa ja see, kes asendas minu isa — meie armastatud Stalin. Olen õnnelik, et sündisin nõukogude võimu aegu."

Tütarlapsel on õigus. Mis oleks juhtunud temaga, kui poleks olnud nõukogude võimu? — Rõhutud kirjaoskamatu nooruki saatus kuski rikka maaomaniku teenistuses. Ent nüüd õpib see andekas tütarlaps konservatooriumis, lõpetades samal ajal keskkooli.

Hoolega hoiab Haapsalu Keskkool kirju Alma-Atast. Kirjade hulgas on 12. Alma-Ata Keskkooli direktori Balžan Bultrikova ülesvõte grupi õpilastega.

„Meie tahame väga teiega kirju vahetada," kirjutavad Tallinna 21. kooli pioneerid Tbilisi 19. kooli õpilastele. „Saadame teile oma lasteajalehtede ja -ajakirjade numbreid, ent õpilane Allan Murdmaa, meie pioneerirühma kunstnik, saadab teile oma joonistusi Tallinna vaadetega."

Tallinna 11. Mittetäielikku Keskkooli kirjutavad Moskva õpilased: „Kallid lapsed! Meie valmistume suureks peoks — Oktoobrirevolutsiooni 30. aastapäevaks. Pioneeride koonduse pühendame Balti nõukogude vabariikidele. Meie tütarlapsed deklameerivad luuletusi ja kannavad ette eesti rahvatantse. Valmistame Eestile, Lätile ja Leedule pühendatud albumeid ja seinalehti. Kirjutage meile, kallid sõbrad, oma elust koolis, oma kodulinnast."

Seesama Tallinna 11. Mittetäielik Keskkool on samaaegselt kirjavahetuses Turkmeeni NSV õpilastega.

Tallinna 17. kool kirjutab ühele Moskva parimaist koolidest — Moskva 110. koolile. Moskva 800. sünnipäevaks saatsid Tallinna 17. kooli õpilased tervitusi Moskva sõpradele. Nüüd saabus neile vastutervitusi Oktoobrirevolutsiooni 30. aastapäeva puhul. Peale selle saabus 17. koolile tervitusi ja kiri Moskva oblasti Mõtištši koolist nr. 2. Mõtištši õpilased kirjutavad, et nende kooli kolonn väljendab demonstratsioonil NSV Liidu rahvaste sõpruse ideed. Kõik nad sammuvad rongkäigus 16 liiduvabariigi rahvaröivais. 6-a klass pöördub Tallinna õpilaste poole eri palvega — saata neile eesti rahvaröivaist joonistusi, kuna nende klass sammub Eesti NSV vapiga ja kannab eestikeelseid hüüdlauseid.

Mõtištši õpilaste palve täideti kiiresti. Tallinna 17. kooli õpilased valmistasid rahvaröivaist joonistused ja saatsid koos tervitustega minema.

Nii tugevneb ja tiheneb sõprus meie suure Nõukogude kodumaa rahvaste vahel, sõprus, mis pidas vastu Suure Isamaasõja kõik katsumused.

Selle suurepärase kirjavahetuse aluseks on meie kodumaa kõigi rahvaste kultuuri ja kommete sügav austamine.

Kirjades Kasahstani sõpradele palub Haapsalu õpilane Ülo Järv jutustada kasahhi luuletajaist, kirjanikest ja teadlasist. Alma-Ata 37. vene kooli tütarlaps V. Avetisjan, rahvuselt armeenlane, kirjutab vaimustatult kasahhi rahva kultuurist, tema kirjanikest. Suure armastusega jutustab ta kasahhi kirjanduse rajajast Abaje Hunanbajevast. „Oma töödes naerab Abaje rikkaid, kes rõhuvad rahvast, ta hurjutab nende harimatuse ja alatuse üle." Uhkusega kirjutab tütarlaps: „Ta tõlkis esimesena kasahhi keelde Puškini „Jevgeni Onegin". Sa vaata tingimata filmi „Abaje laulud"."

Peagu kõigis eesti õpilaste kirjades ja teiste vabariikide õpilaste vastuseis palutakse rohkem kirjutada oma kirjanikest, luuletajaist, muusikuist, õpetlasist. Siin väljendub nõukogude inimese uhkus oma sotsialistliku kodumaa üle.

Iga päev toob post üha uusi kirju Eesti NSV koolidele. Neile saadetakse vastuseid Tallinnast, Tartust, Viljandist, Pärnust, Haapsalust jt. linnadest. Need kirjad teevad pika teekonna Läänemere äärest Tienšani ja Pamiiri mäeahelikeni, nad suunduvad õitsvasse Abhaasiasse ja Armeenia põlistesse linnadesse, nad läbivad Kesk-Aasia rohtla-alad ja jõuavad kõik adressaadini palava tervitusena, sõbra käepigistusena kui tõendus meie suure sotsialismimaa rahvaste suurest sõprusest, kes ei tunne rahvuslikku vihavaenu ega rassilist diskrimineerimist.

N. GRETŠNEVA

OKTOOBRIREVOLUTSIOON ANDIS NEILE KODU

Põlispuude vahelt vilgub tiigi helkjat pinda, kaardudes hobuserauakujuliselt ümber kõrge sammasfassaadiga valge „härrastemaja". Muruplatsil on peitunud puude-põõsaste varju liivakaste, pinke ja laudu. Liivaseks tallatud tiigikaldad märgitsevad suviseid supelkohti, neid on arvult kolm. Tiigis kõrguvad saaremügerikud, millest suurimal, kõrgeima puu ladvas uhkeldab kurepesa. Teispool maanteed rühmitub valgeid ehitisi, laiuvad avarad põllud.

Need möödujale põgusad pildid on 200 lapsele lähedad, seotud sooja kodumõistega, mis hilisemaiski aastais, elu mitmeil radadel meenutavad muretut lapsepõlve.

Suur elamu ligi paarikümne ruumiga, ridamisi paigutatud puhaste valgete vooditega magamistubades; kaminatuba laupäevaõhtusteks vestlusteks, avar „sinine saal" tööks, harjutusteks ja peoks, vaikne lugemistuba, kenas korras pioneerituba; kool, võimla ja söökla eraldi hooneina — see on kodu, mille andis Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon kodutuile orbudele. Kunagises Riisipere parunimõisas pulbitseb elu, lapsed on asunud majja, mille püstitasid nende esivanemad.

*

Lugemistoas on tavaliselt eriti vaikne. Laudadel on rohkesti värskeid ajalehti, ajakirju, populaarteaduslikke raamatuid, ilu- ja lastekirjandust, ka vene keeles. Üha kasutavad siinset valkust kasvandikud, tahtes süveneda häirimatult mõnne huvitavasse raamatusse või ajakirja.

Täna, puhkepäeval, on siin hommikuvestlus vanemaile klassidele. Direktor Vares räägib kõigi rahvaste üheväärsusest, avaraist arenguteist, mille Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon rajas Nõukogude Liidu rahvaile, toonitades vene rahva eesrindlikku osa töötajaile uue elu loomisel. Sõnad on mõistetavad lastele, leiavad tee südamest südamesse. Kuulatakse ühiselt noorteraadio saadet „Lenin tuleb meie juurde!"

Suure maja kaugemaist ruumidest kuuldub laulu — väikesed naudivad puhkepäeva.

Kõigiks harrastusiks piisab ruumi „sinises saalis" ja kaminatoas. Asjasel laupäevaõhtul oli kaminatoas pioneeride meeleolukas lõkkeõhtu, nädal varem muinasjutuõhtu, kus kasvandikud ise jutustasid huvitavaid muinasjutte kogust „Imeveski" ja „Kuldvokk". Täna on „sinisesse saali" klaveri ümber koondunud rühm poisse-tütarlapsi. Paar viiulit, gitarre, mandoliine, okarliine ja „puupill" — see on lastekodu tänavu sügisel asutatud orkester. Juba heliseb üsna hoogsalt ENSV hümn, esitatakse rütmikalt mitmeidki rahvalaule, innuka orkestrijuhi A. Vabarna õpetusel ja juhtimisel. Katkestamisi, parandusi, mõnigi kritiseeriv sõna, taasalustamine — kuid seda puhtamini kõlavad helid saali kõrgete sammaste vahel. . .

Eemal saalinurgas on endale koha leidnud kaks väiksemat sõpra, mängitakse huviga kabet, kõike unustades.

Teisal, akna all, on kummardunud töö kohale kaks suuremat poissi, nende ees on värvipliiatsid, paberid, raamat. Astun lähemale. Siin joonistatakse. Meistriks on kooli parimaid joonistajaid, sõjapäevil orbunud Adolf Uisk, kes muiski aineis jõuab hästi edasi. Ta kasutab puhkepäeva lemmikharrastuseks, kopeerides ja suurendades illustratsioone 2. klassi vene keele aabitsast õpetajale tunnis õppevahendina kasutamiseks. Koopiad on toredad, tõotades olla vahest loomulikumadki kui originaalid.

Juba ootavad suuremad tütarlapsed saali vabanemist, alustamaks rahvatantse. Kuhugi kaugemasse ruumi on pugenud väiketüdrukuid, kes sepitsevad endile lelusid. Teisal tehakse ringmängu. Kasvatajaid liigub ringi, juteldes lastega. Nende sealolu ei tundu olevatki vajalik distsipliiniks. Distsipliin on kujunemas traditsiooniks.

Nii saabubki lõuna, marsitakse rivis sööklasse, kus ootab toitev, isuäratav lõunasöök. Pikk söögisaal, lauad, millele vanemad tütarlapsed-kasvandikud kannavad toite. Sööglajal sundimatu rahu ja vaikus. Nagu toidu valmistamisel nii on ka lauakoristamisel ja nõudepesemisel abiks köögibrigaad — järgemööda kõik suuremad kasvandikud. Väledasti liigutakse, ja varsti on laud taas kaetud õhtusöögiks.

Laste alles päikesepruunidel nägudel peegeldub hea tuju ja rahulolu. Jalutavad teineteist emmates kaks: suur meeldiv tütarlaps ja ta väike habras kaaslane. See on Linda Uusmaa oma väikese hoolealuse Eevaga. Kommunistlik noor, klassi parimaid õpilasi Linda Uusmaa suhtub tõsiselt oma hooldajaülesandeisse, on kiindunud Eevasse sõsarlikult, millele väike vastab samaga. Igal väikesel on suuremate hulgas oma šeff, kes vastutab ta korra ja puhtuse eest, kuid parimini sobivad need kaks.

Hästi on kosunud ka Helga, kelle lesk isa tõi lastekodu hoole alla. Sõjaajal saadud raskete põletishaavade tõttu oli nõrgenenud nägemine, ähvardas pimedus. Lahusolu isast oli raske, kuid kasvandike ja kasvatajate ühine pere võitis ta endale. Korralik toitlustus tugevdas, hoolitsus võitis haiguse, nägemine paranes üha. Juba võib Helga õppida, ja õpibki ühe paremana 4. klassis. Endiselt on ta kiindunud isasse, kes teda sageli külastab, kuid ta on endale leidnud siin kodu, sõbrad ja nii hädasti vajaneva hoolitsuse.

Head õpilased, töökad ja korralikud on ka Marina Golubov ja ta kolm venda, kellele lastekodu püüab asendada kaotatud kodu ja vanemaid.

All õues nõjatub jalgrattale valgepäine neid. Kaks väiksemat tütarlast ja poiss keskustelevad temaga elavalt. Neis oleks nagu midagi ühist, sarnlevat. Ja ongi õed-venda Ahtiaised, sõjaorvud. Vanim õde töötab juba ja külastab nüüd puhkepäeval nooremaid. Lapsed on õpihimulised ja vastuvõtlikud.

Kohtab tublisid suuremaid poisse, Arved Lainevoolu ja Erik Oinust, kommunistlikke noori, häid organisaatoreid, eeskujulikke õpilasi. Kohtab teisigi siiraid, südamlikke poisse-tüdrukuid, eestlasi, venelasi, soomlasi, ingerlasi. Ühed on tublimad õppimises, teised füüsilises töös. Kõike täheldavad kasvatajad-õpetajad, märgivad päevikusse igaühe iseloomustuse, ta huvid ja võimed. Selle kohaselt suunatakse neid.

Kõik töötavad suvel vaheldumisi abimajandis. Neil on laual oma aedvili, juurvili, piim, munad ja palju muudki. Töökodades õpitakse puutööd, arendatakse käelisi oskusi. Oma töökodadest pärinevad ilusad seinapaneelid kõigis ruumes.

Igaühele on loodud tingimused oma huvide arendamiseks. Vaimsete kalduvustega hästi edasijõudvad õpilased, lõpetanud siin seitsmeklassilise kooli, siirduvad Tallinna 4. Lastekodusse, asuvad õppima tehnikumidesse või üldhariduslikesse keskkoolidesse. Need, keda huvitab enam füüsiline töö, õpivad edasi tööstuskoolides. Ja üha tullakse siia tagasi, nagu kunagi oma koju. Sageli laupäevaõhtuti tuleb linnast rühm tööstuskooliõpilasi, veetmaks puhkepäeva vanade sõprade ja kasvatajate hulgas.

Kasvandike näod kõnelevad tervisest. Muidugi, kord on üks, kord teine külmetunud. Haigetubades lamab alati mõni. 200 lapse juures juhtub seda ikka. Sanitaarõe päevikusse on registreeritud kõik väikeimadki vigastused ja hädad, nähtub sedagi, millist ravimit on saadud nende leevendamiseks. Oli mullu leetreid ja mumpsi, kuid need piirdusid vaevalt kümmekonna juhuga. Vilunud õe ettevaatus, puhtus magamis-, pesemis- ja sööklaruumes, laste isiklik puhtus hoiab ära palju ohte. Taotellakse tervet keha, tervet vaimu.

Jaa, on terve vaim, mis avaldub kollektiivsustundes, õiglases otsekoheses kriitikas, kõigi halbade tegude üksmeelses taunimises. On terve mõttelaad, mis mõne kaaslase ulakuse puhul väljendub sõnades „nii ei tehta", „see on inetu" või „seda ei sobi teha". Vähe kuuleb öeldavat „ei tohi" või „see on keelatud."

Kõlblad tõekspidamised on juurdunud, toimitakse sisemise tunnetuse ajel, mitte vaid käsu või keelu mõjul.

Parimaist kasvandikest koosnev põhikollektiiv ümbritseb iga uustulnukat, paralüseerib ebaõige, tõmbab endaga kaasa, annab suuna.

Kuidas on saavutatud see kasvandike kollektiivsustunne heas ja õiges, julge, kindel ja viisakas käitumine, distsipliin sellises hulgas? Eeskätt tuleneb see iga üksiku isikupärasest kohtlemisest, laste suunamisest ja liitmisest kollektiiviga. Järjekindel nõudlikkus aitab süvendada korraarmastust, tööharjumusi, muuta traditsiooniks käitumisreeglid.

*

Kahesaja noore isalikuks sõbraks, nende kasvatuse juhtijaks kommunistlikus vaimus, asutise hingeks on direktor Karl Vares. Palju sooja inimlikkust on vajanenud neil aastail, puhkepäevadeta tööd ja askeldusi, lõputut hoolt, et neile anda õige suund, luua sõbralik, üksmeelne pere, mitmeist rahvusist laste ühine kodu. Kõike seda on piisanud sm. Varesel.

Tallinna 11. Lasteaia kasvandikke innukalt joonistamas

TA TÖÖTAB JA ÕPIB

„Kahe pisikese aknaga keldritoake Tartus — see on mu sünni- ja kasvukoht," kõnelevad ta autobiograafilised märkmed.

Ainult pisikest keldrituba — sahvrita, esikuta, elektrita — arvati väärt olevat ema raske majahoidjatöö kolmes majas. Isa orjas 25 aastat linnaisandaid-kapitaliste tänavaprügitajana, kraavimehena . . . Sai Endel tunda eelkooli- ja algkoolieas alatist puudust, vaesust, mis isa surmaga muutus ahistavamaks. Tuli siis olla algkoolilõpetanul jooksupoisiks, laotööliseks, kaubaväljakandjaks, tööliseks kangasugade töökojas. Samul aastail ent haarab noorukit lugemis- ja raamatukirg, tung paljut teada. Sherlock Holmesist klassikani ning Marxi ja Engelsi „Kommunistliku manifestini" haarab arengutee.

Siis osavõtt organisatsioonidest, esimesed kokkupuuted kommunistidest seltsimeestega — avardub noormehe pilk „nägemaks eesti härrasriigi tõelist palet". Ja pea huvitub tast poliitiline politsei.

Ning siis — juunipöördel töörahva võidukate punalippude all, 22. juunil ülelinnalisel noorte koosolekul valitud organisatsioonikomiteesse kuulub ka Endel Kiipus, hiljem ELKNÜ Tartumaa Komitee liikmeks, kuni evakueerumiseni. Tartu Noorte Maja juhataja asetäitjaks, „Tartu Kommunisti" alatiseks kirjasaatjaks. Maha jäetakse keldrikorter, vana emake pääseb ligi 30-aastasest elamisest maaaluses „kodus" maa peale — korterisse, kus on köök, on esik ja elekter.

Sõda. Endel Kiipus on Tartu Töölismaja vahtkonna ridades, 6. juulil algab evakuatsioon Nõukogude tagalasse. Kolhoositöö Kesk-Volgamaal, siis partei ja kommunistlike noorte aktiivi kursused, hiljem ajalehetööliste seminar Moskvas, „Rahva Hääle" kaastöölisena Siberis, Moskvas, Leningradis. Aastad täis ennastsalgavat tööd, mille eest autasustatakse medaliga „Vapra töö eest Suures Isamaasõjas".

Naasmine vabastatud sünnimaale. . . Varemeis kodu, ema surnud. Jätab maha kodulinna, tööle Tallinna „Noorte Hääle" juurde. Kaks aastat pingelist tööd, siis leiab 25-aastane täismees, et pole hilja asuda süstemaatilisele edasiõppimisele.

Nüüd teist aastat Tallinna Töölisnoorte Koolis. — Armastatuimad õppeained: ajalugu, kirjandus, maateadus, endastmõista ka vene keel. Kooli õpilaskomitee liige, kirjandusringi tegevuse eest vastutaja ja seinalehe väljaandjaid ning aktiivsemaid kaastöölisi.

Tulevikukavu: „Suruda kindlasse, loogilisse süsteemi kõik see, mis on kogutud aastate jooksul siit-sealt, mis on talletatud „elu ülikoolidest". Edasi — tsementida kõik eilne ja täna omandatav marksismi-leninismi suurte tõdedega, omandades kõrgema poliitilise hariduse. Veelgi edasi — noh, olen lõppeks Lenini-Stalini partei sõdur, ja küllap partei paneb mind töökpostile, kus saan oma loomupäraseid eeldusi ja võimeid kasutada maksimaalselt."

Eesrindlikke Tallinna Töölisnoorte Kooli õpilasi

Ines Tiikvee

Väikesel tüdrukul, kelle suuris silmis on lapsetõsidust ja veel midagi mõistatamatut pisikesile klassikaaslasile, on kooli tulles peale portfelli koolitarvetega kaasas pruun viiulikast, mille asetab klassiaknale. Vallatud kaaslased lähenevad sellele — nii hea on tõmmata sinna mõni kriidijoon ja näha, kuidas omanik sööstab kaitsma seda aaret.

Aga sellest on möödas rida aastaid. Nüüd hellitavad Ines Tiikvee kaaslased ta viiulit ning teda ennastki — neid kahte oma rõõmsa meeleolu käsutajat koolipidudel või väiksema ringi koosolemisil.

Argipäevas toob „Intsu" endaga kaasa nakatava naeru, vapralt võttes osa ühisüritusist — klassipuhastamisest, haljasalade korraldamisest või muust.

*

Viiendal eluaastal alustas viiulimängu õppimist. Ehk oli see vaid lapse matkimistungi rahuldamine arvab ise, nägi ja kuulis ta ju tollal üha isa viiuliõpilasi. Tütarlapse kasvades suurdus ka muusikahuvi, kuni küpses veendumus: „Muusika kaudu saan parimini väljendada oma elamusi, see on mu elu ainuõige tee."

Muusikaõpingud katkestab saksa okupatsioon, kuni jätkuvad kasvanud innuga taasvabas Eestis. Käesolev õppeaasta on viimane Tallinna 8. Keskkoolis, viimane ka Tallinna Riikliku Konservatooriumi Muusikakoolis. Tulev aasta ja järgnevad pakuvad konservatooriumis vajalikke teadmisi ja oskusi, et Inesest saaks eelkõige virtuooslik nõukogude heliloomingu tõlgendaja, et ta suudaks nõukogude rahvale anda suuri ning sügavaid muusikalisi elamusi.

Tema esinemispraktika on juba nüüdki suur: keskkooli piduõhtud, konservatooriumi õpilasesinemised, korduvad ettekanded ringhäälingus. Ent meeldivaimad kõigist on osavõtud töötava rahva ja sõjaväeosade koosviibimisi kaunistavaist brigaadidest, milleks ka oktoobripühiks valmistab võimaliku hoolikusega oma mitmekesist kava.

Parimaks puhkuseks Inesele on kontsertidel saadav kunstiline nauding. Eriti suureks elamuseks on nõukogude kõrgetasemeliste solistide ja ansamblite külaskäigu-kontserdid — neist on tulevasel interpreedil palju õppida.

Peeter Tšaikovski oma loomingu tundesügavuse ja mitmepalgelisusega on lemmik-heliloojaks. Nõukogude heliloomingust on haarav Šostakovitši ja Prokofjevi muusika.

Peale kirjanduse lugemise armastab vaadelda loodust, oskab seda mõista ja hinnata. Ka see on vajalikuks eelduseks ergusüdamelisele, tõeliseks kunstnikuks kasvajale.

Ta kodus on hulk viiuldajate, eriti naisviiuldajate pilte — alatiseks silmanähtavaks eeskujuks, kelle vääriline tõotab olla oma andumuslikus töös helikunsti alal. Osa tõotust on täidetudki: Ines Tiikveed on peetud koolinoorte kunstilise isetegevuse ja omaloomingu I ja II olümpiaadil esimese koha väärilisteks viiuli alal. See tunnustus omakorda innustab tulevast kunstnikku veelgi pingsamale ja püsivamale tööle, et olla väärikaks ühiskonnaliikmeks ja rakendada kõik võimed nõukogude muusikakultuuri viljelemiseks.

KUI EMA ON TÖÖL

Ema on tööl ja kodus on üksi nii igav! Siis tahaks joosta tänavale, kus on autosid, tramme, hobuseid ja palju, palju inimesi, kelle hulka võib eksida. Tuleb kodus toaski soov teha midagi, mõndagi, millega ema hiljem hästi ei nõustu. Kõik ei kulge alati hoopiski soovi kohaselt: mõni ese puruneb, määrdib või võtab pikema „töötlemise" järel sootu teise kuju. Siis ema pahandab ja endalgi on mõnikord kahju. Kuid teinekord — ema ei saa lihtsalt aru . . .

Kuid seal eemal? Majast heliseb rõõmsat lastelaulu:

„Valvel, vaade vasakule,
pead uhkelt püsti nüüd!
Tõstke lipud kõrgemale,
seljad sirgu hästi kõik!"

Siin on Tallinna 11. Lasteaed. Istutakse põrandal „rätsepa moodi", nooruke „tädi" mängib klaveril ja ligi 70 lapsesuud vormib sõnu, veeretab viisi, silmad endil naerul, ilme kaasaelav. Suuremad, väikesed ja kõige pisemad seiravad pilkudega tädi, ootavad ta märguannet. Seitse meest marsib, lipud käes, matkides laulu sõnu. Kolmeaastased, tänavused uustulnukad Niina ja Šura, Ants ja Malleke laulavad vaprasti kaasa, mis sest, et kõiki sõnu ei mäleta, viiski ei ole alati päris selge. Nii ju õpitakse! Lauldakse teisigi laule: „Oktoobrilaste laulu", „Hobu-laulu", siis siirdutakse rühmade kaupa taas mängule, tööle.

Ruumikaimas toas mängitakse „Vaikset tuba", mängust võtavad osa vaevalt kolmeaastased kaksikud Helle ja Olev, mängib väike Veera, kelle eesti keele oskusest ei piisa veel pikaks jutuks. Uskumatu, et see alati liikuv, alati vadistav pere suudab ka vaikida! Kauaks see muidugi ei rahulda, seda teab tädi, ja alustab varsti uut mängu, milles on rohkem elu, liikumist ja — natuke kära ka!

Teises ruumis ollakse armastatuimas tegevuses. Tädi andis kapist värvikarbid, joonistuspaberi, toodi tassiga vett. Tiiu maalib maja, ta naaber teeb sedasama. Küünitab vaatama sinnapoole teise laua juurest veel üks tütarlaps — ja alustab ka maja. Lainekese maja juures seisab inimene — päris inimese moodi kohe. Mõnele pildile tuleb puid, teisele lilli või loomi. Ainult Aado joonistab lennukeid, mitu ilusat lennukit maja kohale kõrgele õhku. Kas tahab ta saada lenduriks? Ei, laevajuhiks, öeldakse kähku ja veendunult. Näib, et see on juba ammu läbi mõeldud ja otsustatud. Tädi astub laua juurest laua juurde, vaatleb, vestleb, meenutab, mida kõike võib leida maja läheduses. Küsitleb, mida keegi on märganud kodu läheduses või tänavail. Süvenetakse töösse, põsed õhetavad, silmad sädelevad.

Veidi aja pärast istutakse juba koos lõunalauas, kuuekaupa väikeste laudade ümber. Ühiselt edeneb söömine, toit maitseb imehea. Aidati ju ise laudagi katta, see on korrapidaja üks ülesandeid. Väikeste-lauas on tädil palju tööd. Kui siin söömisest väsitakse, tuleb tädil aidata. Kuni esimene on oma suutäie ära söönud, peab tädi oma ringiga läbi olema. Lusikad välguvad, ja varsti on kõik taldrikud tühjad.

Möödub veel mõni minut, siis on avaraimasse tuppa tõmmatud lamamisraamid. Lebatakse kahekaupa, vaikides. See on lõunapuhkus. Tõuseb mõni käsi või jalg, kerkib peake ja unerauge pilk teeb ringkäigu mööda tuba. Kohtab mõnd teistki, kuid tädi hoiatava pilgu all langetub taas. Varsti sulguvad silmad. Suuremad, keda päevased askeldused pole suutnud küllalt väsitada, lamavad lahtisi silmi, hiirvaikselt. Mõtiskellakse. Meenuvad ehk päevaste sündmuste kõrval kaunid päevad Jägala suvekodus, mille kinkisid head onud-tädid suurest vabrikust. Seal töötavad paljude isad-emad. Laine isa on koguni lööktööline ja teeb mitu korda rohkem tööd kui teised. Suvekodus oli hea, soe, päike paistis ja supelda võis ja . . .

Tõustes mängitakse veel, lauldakse ka natuke, ja märkamatult ruttu jõuab õhtu. Õhtuoode, siis ongi juba kell 5. Saabub esimesi vastutulijaid. Mõni ema, kes on vabanenud töölt, suur õde või vend, kelle ema koju saabunult saatnud väikseimale järele. Antsu-poissi koju viima on tulnud vanaisa, kellele poju jutustab päevaseid seiku vanameheliku tõsidusega: oli hambavalu, aga kui magas, läks üle . . . Pajateleb heledajuukseline Anne, et ta oskab üksigi käia koduteed, on seda varemgi teinud. Nüüd aga on kaasas pisi-õde Malleke ja seepärast peab ema vastu tulema.

Kõikjale piisab lasteaia energilist juhatajat sm. Kivimäed ja kasvataja-tädisid. Lapsed, kes lähevad koju hiljem, on alles mänguhoos ja vajavad kaasamängijat. Teisal on tarvis vestelda emaga ta lapsest. Nii kuuldakse, et väikemees Leo on hoopis kuulekam koduski sestak kui ta on lasteaias, kuuldakse mõnestki vanema murest, antakse nõu.

Tühjeneb maja, lapsed naasevad kodudesse, mis omavad nüüd uudsuse võlu, kuigi on eemal oldud vaid päev. Tädi õpetused on siingi meeles, kodu on nüüd kallis, ema nii hea, hea!

Ja ema — kes päeval on pühendunud kutsetööle, andnud endast parimat meie kodumaa kauni tuleviku ülesehitamiseks, rajanud teed nõukogude noortele — ta on kindel, et hommegi ta silmatera eest hoolitsetakse, et lapsest kasvab tuleviku ühiskonna jõuline kandja.

L. KIVIRÄHK

Ants Sõber

Pärast pikka õppepäeva ei vaibu elu Tallinna Õpetajate Instituudi avaras hoones: hilisõhtusse ulatuvad kehakultuurlaste, kirjandusringlaste ja muude isetegevuslikud harrastused. Sagedaimini ent näed-kuuled siin noori nootide või muusikainstrumentidega. Pikis koridores kajab helisid, mis tulevad kas klassidest või isegi koridori asetatud klaverist.

Hoogsaim töö on aga muusikaklassis, kus harjutuste juhtijaks on Ants Sõber, matemaatika-füüsika osakonna 5. kursuse üliõpilane, muusikaringi juhataja.

Kiindumus muusikasse sai alguse isakodust, ümbruskonna muusikalättest; isa juhatas orkestrit ja onu laulukoori. Antsu esimeseks mänguriistaks ning muusikaarmastuse õhutajaks oli vana harmoonium.

Paralleelselt keskkooliõpingutega kulgevad muusikaõpingud Rakvere muusikaalgkoolis. Nõukogude võimu ajal satub Rakvere Õpetajate Seminari, sest kutsumust õpetajatööks on tundnud ammust.

Rakvere Õpetajate Seminar on tuntud oma muusikaharrastusilt. Õpetaja Mari Kull, muusikaentusiast, arendab innukalt oma õpilaste muusikaandeid, kelle seas Ants Sõber on hoomatavamaid.

Seminaris haarab intensiivne töö muusikaringi juhatajana. Ants juhib ka orkestrit ja meeskoori, vahel saab õpetaja Kullilt isegi suure segakoori oma käte. Siin sünnivad esimesed heliloomingu-katsetused, mille kuulajaks jääb küll vaid looja ise. Hiljem saab ta looming tuttavaks kogu seminariperele: Antsu viis Debora Vaarandi sõnule „Rahva süda" saab seminari segakoori lemmiklauluks, lauldavaiks kujunevad ka ta „Metsatööl" jt.

Rööbiti Instituudiga õpib Tallinna Riikliku Konservatooriumi juures asuva Muusikakooli teooriaklassis. Eriti huvitab kompositsioon, ning ta õpib seda edaspidi konservatooriumis.

On tuntud Antsu nõudlikkus enese ja kaaslaste vastu: ta enda töö aluseks on kindel plaan; tahad temaga koos töötada, pead sinagi täpselt täitma oma kohustusi. Ei keela kaaslasile abi õppetöös ega isetegevuses — ärgu vaid kõneldagu sellest! Ei armasta kunagi paljusõnalisust, otsegu pelgaks teo hajumist sõnusse.

Kaasüliõpilaste otsus Antsu kohta: eeskujuandev kõigile õpinguis, muusika-kultuuri viljelemises ning ühisürituste arendamises Tallinna Õpetajate Instituudis.

Lastekoorid uue ülesande ees

Ühendatud lastekooride esinemine möödunud laulupeol võitis kuulajate sümpaatia rohkem kui võis arvata. Lastelaul oma rõõmsameelsuse, siiruse ja värskusega oli laulupeole suureks rikastuseks ning veenis laulupeo korraldajaid ja kuulajaid, et edaspidiseilgi laulupidudel peab lastekooridele jääma oma kindel osa. Nii avardame oma laulupidude traditsiooni ja hoolitseme meie laulu suurmalevale järelkasvu kindlustamise eest.

13. eesti üldlaulupidu on määratud 1950. aastale ning juba on alustatud selle eeltöödega.

Et eelmisel laulupeol saavutatud edu meid kohustab, siis peamegi juba algusest peale asuma asja juurde täie innu ja teadlikkusega. Möödunud laulupeo kogemused olgu meile siin suureks abiks.

Alustades koori organisatsiooniliste küsimustega, peab ütlema, et Haridusministeeriumi kehtestatud koolide õppeplaanides määratud koorilaulu tunnid (2 tundi nädalas iga 4 klassikomplekti või selle osa kohta alates 5. klassist) kindlustavad koolikooridele küllaltki normaalsed töötamisvõimalused. S. t. väikseimgi kool võib endale lubada 2-tunnise koorilauluharjutuse nädalas. Suuremad koolid, kus on paralleelklassid ning moodustatakse suuremad laulukoorid, on õigustatud kooritööks ka vastavalt rohkem aega kasutama. Nii näiteks viie kuni kuue klassikomplektiga töötav kool võib kasutada kooritööks 4 tundi nädalas. Niisugune kool vajabki säärast võimalust, sest siin tuleb häälerühmadega osalt eraldi töötada, osalt kogu kooriga koos. Näit. nelja nädalatunni juures oleks üsna loomulik, kui koorijuht iga häälerühma jaoks kasutaks à 1 tund nädalas rühmatööks (hääleharjutusteks, häälepartiide selgeksõppimiseks ja viimistlemiseks jne.) ja à 1 tund koori üldharjutuseks. Nii kasutaks õpetaja antud nelja tundi otstarbekalt, kusjuures õpilase töökoormus oleks vaid kaks tundi nädalas. Vajaduse korral (kui rida laule on rühmaharjutustel juba hästi selgeks õpitud) võib koorijuht rühmatööd mõnevõrra piirata ja selle arvel pühendada rohkem tähelepanu koori üldharjutustele. Igatahes ettenähtud koorilaulu tundide arv võimaldab otstarbekat ja paindlikku rakendamist.

Need kooli koorijuhid, kes senini ühel või teisel põhjusel pole ära kasutanud koorilauluks antud aega, peaksid asjasse suhtuma suurema aktiivsusega meie koorilaulukultuuri huvides. 13. üldlaulupeo korraliku ettevalmistamise kindlustamiseks.

Mis puutub lastekoori komplekteerimisse, siis suhtugu kooli muusikaõpetajad sellesse küsimusse ettenägelikkusega, nimelt arvestades võimaluste loomist pidevamaks tööks. See tähendab, et lastekoori moodustamisel tuleks erilist rõhku panna nooremate õpilaste (4. ja 5. kl.) värbamisele koori koosseisu (üksikuid soodsate eeldustega õpilasi võiks isegi juba 3. klassist võtta), et sellega kooritööle anda pidevam arenguline ilme ühtlasi kindlustada väljaõppe saanud koorilaulajaile maksimaalset osavõttu laulupeost.

Teadagi nõuab nooremate õpilastega töötamine rohkem kannatlikkust ja heatahtlikkust, sest väikelaste kooslaululised kogemused on esialgu minimaalsed. Ent see töö tasub end kuhjaga: just nooremaist kasvatame oma koorile pidevamaks ajaks häid liikmeid.

Paljusid koolikoorijuhte eksitab koori komplekteerimisel Haridusministeeriumi õppeplaanides toodud märge „2 tundi nädalas iga 4 klassikomplekti või selle osa kohta alates 5. klassist" (minu sõrendus!). Kuid tuleb arvestada, et see on puhtal kujul finantsküsimus, mis sisuliselt ega formaalselt kuidagi ei taha piirata võimalusi valida koolikoori koosseisu õpilasi ka nooremaist klassidest (näit. 4-ndast).

Muide meie kooli- ja koorilaulukultuuri baasi tugevdamise huvides teeksin siinkohal ettepaneku, et Haridusministeerium ka algkooli algklassidele annaks õppeplaanides vähimalt 1 tunni nädalas nn. mudilaskoori tööks. See annaks hea võimaluse algklassidest valitud õpilasi neile kohases kooritöös (näit. lauldes ühehäälseid lastelaule klaveri saatel või primitiivsemaid kahehäälseid laule saateta) õigeaegselt ette valmistuda edaspidiseks osavõtuks vanemate klasside koorist, kus teostatakse a capella laulu. Ettepanek tohiks olla seda enam õigustatud, et alates käesolevast õppeaastast on algkooli osas varem 2 laulutunni asemele nüüd vaid 1 tund laulmist jäetud. Ka silmas pidades eesti laulukultuuri head taset ja selle sälitamise vajadust, on see väga vajalik.

Niisiis mudilaskoori koosseisu kuulugu 1., 2. ja 3. kl. õpilased, lastekoori aga 4., 5., 6. ja 7. klassi õpilased.

Koorid moodustatagu elujõulised, s. o. sellised, kes meie lastekooridele traditsiooniliseks saanud a capella repertuaariga mõnusalt musitseerides toime tuleksid. Pandagu erilist rõhku koorilauljate muusikalistele eeldustele (vt. „Nõukogude Õpetaja" 22. 2. 1946 nr. 8). Need, kes ei pea küllaldase iseseisvusega hääle partiid või kalduvad ebapuhtusse, peaksid esialgu koorist eemale jääma, töötades intensiivsemalt klassis lauluharrastusel, et võimeid rohkem välja arendada ja kindlustada. Esmajärgulise tähtsusega ei ole koori suurearvulisus, vaid kvaliteet. Möödunud laulupeo ettevalmistuse raamides korraldatud eelproovid näitasid, et mõnedki üliväikesed (kuni 20-liikmelise koosseisuga) lastekoorid osava ja asjatundliku õpetaja juhatusel olid suutelised paremini esinema kui mõni suurearvuline koor, kus koosseisus tundus ballasti ja töös konarlust. Muidugi ei ole tahetud sellega vaielda põhimõtteliselt suurearvulisuse vastu. Võetagu seda vaid hoiatusena kvantiteedi eest kvaliteedi arvel.

Lastekoorid, kes endale eesmärgiks seavad 13. üldlaulupeost osavõtu, peaksid kõik oma püüded suunama selle eesmärgi saavutamisele. Möödunud laulupeost langes esialgu registreerituist välja 35 prots. lastekoore. Võib-olla oli selleks ka nn. objektiivseid põhjusi, kuid edaspidi peaks iga koorijuht õigeaegselt teadma, mida ta suudab oma kooriga korda saata ja milleks võimed ei küüni. Ka juhtivad organisatsioonid peaksid asja eest õigeaegselt hoolitsema, et nii ulatuslikku väljalangust ei saaks tekkida. Näib otstarbekana et edaspidi koolikooride registreerimist, samuti ka vajaduse korral nende abistamist ja kontrolli töö üle teostaks Haridusministeerium.

Ükskõik millises suuruses lastekoor on komplekteeritud, hoolitsetagu kohe algusest peale selle eest, et häälerühmadesse jaotus vastaks neile standard-nõudeile, mis on meie lastekooridele omaseks saanud juba eelmise laulupeo kaudu. S. t. põhiliselt jäägu kehtima 3-häälne koosseis iga hääle rühma alajaotusega kaheks. Nii kujuneks häälerühmade järjekord kõrgeimast madalaimale järgnevalt:

1—a. 1—b. 2—a. 2—b. 3—a. 3—b.

Selline jaotus tuleks teha ja vastavad rühmad kindlaks määrata juba väikseimaski lastekooris nii, et vajaduse korral võiks seda või teist häälerühma otseselt ka alajaotuslikus korras rakendada. Osutub aga kooripartituuri järgi alajaotus momendil tarbetuks, võtab vastava hääle partii laulmisest osa muidugi kogu häälerühm (näit. 1-a + 1-b). Igal juhul oma häälerühma täpsest kuuluvusest peaks iga koorilaulja täiesti teadlik olema. Igale häälerühmale tuleb kooriharjutusel oma kindel koht määrata. Kindlakskujunenud korra järgi häälerühmade paigutus jääb selliseks, nagu see oli laulupeol:

3-b 3-a
1-b 1-a 2-a 2-b

Ja hääle partiid tuleks eranditult kõigile rühmadele mitte üksi hästi selgeks õpetada, vaid ka kindlalt ja hästi kokku kõlama panna.

Arvatavasti ilmub 13. üldlaulupeo lastekooride noodivihik hiljemalt II koolisemestri alguseks. See sisaldab 4—5 laulu lastekooridele (koosseisus 1-a + 1-b, 2-a + 2-b ja 3-a + 3-b). Kuna eeloleval kevadel on taas ette nähtud koolinoorsoo kunstilise isetegevuse kohalikud ja vabariiklik olümpiaad, siis oleks nende õnnestumiseks soovitav, et koolikoorid esialgu arendaksid tõhusat ettevalmistustööd (esialgsete kooslaulu kogemuste arendamine, laululise hingamise harjutused, häälekujundamise ja hääldamisharjutusi jne.), korrates mõningaid laule möödunud laulupeo noodiraamatust (sest osale lauljaist on need siiski tundmata) ja töötades mõningate lihtsamate laulude kallal vabal valikul, et siis II semestril noodiraamatu ilmudes täie jõuga asuda laulupeo laulude õppimisele, mis kõigi eelduste kohaselt tuleksid ka olümpiaadil määratavaiks lauludeks.

Kuigi laulupeo laulude esialgse valiku nimestik on juba avaldatud ajakirjanduses, ometi ei tahaks kellelegi soovitada koheselt nende laulude kallale asumist, sest tuleb arvestada, et kõik nad ilmuvad uues redaktsioonis, mis nii või teisiti erineb endisist ja isandeist ja selletõttu võiks laulude selgeksõppimine vanemate noodiväljaannete järgi hiljem vaid häirida.

Erilist rõhku tuleks koorijuhtidel panna koorijuhtide kursustele. Meie laulupidude ettevalmistuste sarjas on neil ikka olnud oluline osa laulupeo hea kordamineku lähtebaasina, ja selleks nad peavad jääma ka edaspidi. Möödunud laulupeo ettevalmistuseks korraldatud koorijuhtide kursustest jättis osavõtt palju soovida. Sellest tingituna oli ka mõningat ebaühtlust tehtud töös. Koolikooride osas kursuste organiseerimine peaks edaspidi toimuma Haridusministeeriumiga kooskõlastatult, et kindlustada 100-protsendilist osavõttu kursustest.

Ka oleks soovitav et koorijuhid pidevalt jälgiksid kooritööd abistavaid artikleid „Laulupeo Teatajas" ja „Nõukogude Õpetajas".

Kui möödunud laulupeo ettevalmistus lastekooride osas, kus lühikese ajaga tehti peagu võimatust võimalik, oli tõendiks meie koolide koorijuhtide tõsisest suhtumisest selle üldrahvaliku ürituse läbiviimisse, nende aktiivsusest, muusikalisest kiindumusest, järjekindlusest töös, tahtejõust ja suurest vastutustundest, siis olen veendunud, et eelolevaks laulupeoks ette valmistudes suudavad koolide koorijuhid oma laululastega taas sammu edasi astuda veel suurema paindlikkuse ja kunstiküpsuse poole.

13. üldlaulupidu, mis ühtub käesoleva viisaastaku lõpliku teostamisega ja ühtlasi Eesti NSV 10-aastase juubeliga, kohustab meid uuteks võitudeks. Näidakem, et nendega hästi toime tuleme!

RIHO PÄTS

Kirjandusringi mitmekülgne töö

Kirjandusringi töö peab suurendama noorte huvi kirjanduse vastu, avardama nende arusaamist kirjandusest, eriti nõukogude kirjanduse põhimõtteist, suundadest ja saavutustest, tema üleolekust ükskõik millise Lääne-Euroopa maa kirjandusest. Lõpuks on üheks kirjandusringi ülesandeks varustada noori teadmistega kirjandusteooria alal ja suunata neid iseseisval katsetamisel kirjandusliku omaloomingu alal.

Need põhimõtted seadis oma tegevuse peasuunaks Valga 1. Keskkooli kirjandusring. Väga tervitatavaks tuleb lugeda seda, et ring alustas oma tegevust referaadiga K. Simonovi uudisnäidendist „Vene küsimus", millest ettekande tegi õpilane L. Heinlaid. See näitab ringi hinnatavat püüet haarata kõige tähtsamaid ja teravamaid probleeme ning nende valgustamise kaudu kasvatada õpilaskonda poliitiliselt. Põhjalikult ettevalmistatud referaat A. S. Puškini loomingu revolutsioonilistest tendentsidest avaldas noortesse samuti kasvatavat mõju ja suurendas nende armastust vana klassikalise kirjanduse vastu. Kolmandana on tänavusel õppeaastal peetud ettekanne teemal „Eesti nõukogude kirjanduse ideoloogilised suunad", referendiks oli ringi esimees J. Mitt. Elav osavõtt ja arvamustevahetus seniseil koosolekuil näitab, et ringi suund kaasa aidata õpilastele igapäevases töös ja samal ajal valgustada praegusaja teravamaid probleeme on leidnud õpilaskonna sooja poolehoiu.

Samu suundi tahab ring pidada ka edasises töös. Suurt tähelepanu pühendatakse eesti klassika nõukoguliku ümberhinnangu selgitamisele, milles noortel kodanlikest pärimustest tingitult ongi kõige enam raskusi. Selt alalt on kavas ettekanded: „Kreutzwald kui 19. saj. eesti kirjanduse keskne kuju ja tema monumentaalne orjastamisevastane teos „Kalevipoeg"; referaat E. Bornhöhe teoste ühiskondlikust temaatikast, A. Kitzbergi draamade ideelistest väärtustest, E. Särgava osast eesti kirjanduses, A. H. Tammsaare teravast, satiirilisest romaanist „Põrgupõhja uus Vanapagan" jne. Nõukogude kirjanduse tutvustamise eesmärki teenivad niisugused ettekanded, nagu „Suur Oktoobrirevolutsioon kirjanduses", „A. Fadejevi suurteos noorkaardiväelastest", „Zoja Kosmodemjanskaja kuju nõukogude kirjanduses" ja mitmed teised. Peale mainitute korraldab ring mitmeid arutluskoosolekuid ka klassikalise kirjanduse valgustamiseks.

Et õhutada kirjanduslikku loomingut noorte hulgas, kuulutas ring välja lühijuttude ja luuletuste võistluse, mille eesmärgiks on saada kirjutisi, mis kajastaksid tõetruult meie heroilist nõukogude tänapäeva, ja välja selgitada lootustandvaid katsetajaid kirjanduse alal õpilaste hulgas. Võistlusest on oodata hulgalist osavõttu.

Valga 1. Keskkooli kirjandusringi töökava on laiaulatuslik ja mitmekesine. Ringi senine tegevus ja selged suunad edasiseks tööks kindlustavad, et ta osutub õppeaasta kestel tõhusaks teguriks kirjandushuvi ja -harrastuse arendamisel kooli õpilaskonnas, noorte kasvatamisel bolševistliku ideelisuse vaimus.

M. SOO

Ülikoolidevaheline psühholoogia konverents Leningradis

1.—5. oktoobrini s. a. toimus Leningradis NSV Liidu ülikoolide vaheline psühholoogia konverents, millest võtsid osa paljude liiduvabariikide ülikoolide psühholoogia õppejõud. Konverents, hõlmates terve rea tähtsamaid ja aktuaalsemaid psühholoogilisi küsimusi, oli eriti sisurikas ja orienteeris osavõtjaid peamiselt neljas suunas: 1) psühholoogia õpetamise ideelis-poliitilised ülesanded ja psühholoogilise teaduse kujundamine marksistlik-leninliku filosoofia aluseil; 2) psühholoogia ajalugu — anti ülevaade (professor B. G. Ananjev) nõukogude psühholoogia ja üksikute liiduvabariikide (Ukraina — professor A. N. Rajevski, Armeenia — dotsent M. A. Mazmanjan) psühholoogia arengust; 3) nõukogude psühholoogide poolt teostatud uuemate psühholoogiliste eriküsimuste uurimine ja 4) psühholoogia õpetamise metoodika. Nõukogude psühholoogia arendamise lähemaiks ülesandeiks märgiti histoorilise psühholoogia kujundamist, mis käsitaks psühholoogiat ajaloolis-ühiskondliku elu formatsioonide seisukohalt, ja konkreetse, nõukogude inimese psühholoogia töötlemist.

Psühholoogia ideelis-poliitiliste küsimuste alal kõitsid kuulajate tähelepanu eeskätt Leningradi ülikooli filosoofiateaduskonna dekaani professor M. B. Serebrjakovi ettekanne „Marksistlik-leninlik filosoofia ja nõukogude psühholoogia" ning konverentsi tegeliku juhataja professor B. G. Ananjevi sõnavõtud.

Nõukogude psühholoogide poolt teostatud uuemate psühholoogiliste eriküsimuste uurimise alal olid eriti märkimisväärt ja huvitavad: professor P. O. Makarovi ettekanne „Uuemad andmed aistingute mikrofüsioloogiast", professor G. S. Roginski, „Võrdleva psühholoogia uuemad andmed taju kohta", professor B. G. Ananjev, „Uuemad andmed taju teooriast" jt. Konverentsil demonstreeriti kinofilmi Leningradi ülikooli asp L. M. Vekkeri uurimuse „Ruumi kompimisliku taju dünaamika" juurde. Filmis ilmnes eriti selgesti, milline tähtsus on käel maailma tunnetamises ja inimese teadvuse arengus. Keskkooli psühholoogia metoodika alal esines ettekandega dotsent J. A. Samarin, juhtides eriti tähelepanu psühholoogia tähtsusele marksistlik-leninliku maailmavaate kujundamises.

Psühholoogia metoodika alal esines ka Tartu Riikliku Ülikooli professor K. Ramul, kes andis ülevaate psühholoogia loenguil ja tundides korraldatavate katsete kohta ning demonstreeris enda konstrueeritud kronoskoopi. Ühtlasi näitas professor Ramul rea originaalseid diapositiive üldpsühholoogia alalt.

Konverents oli põhjalikult ette valmistatud ja täiendatud väljapanekutega Leningradi ülikooli poolt. Suurt huvi pakkus kõnesoleva ülikooli üliõpilaste psühholoogiaringi töö ülevaade ja saavutused albumite näol millesse oli koondatud üliõpilaste uurimusi ja ülevaateid üksikute rahvuste keeles avaldatud uurimustest.

Psühholoogilise teaduse edaspidise arendamise seisukohalt kerkis konverentsil eriti teravasti päevakorrale vajadus asutada üleliiduline psühholoogia ajakiri, kus saaksid oma töid avaldada kõik liiduvabariikide psühholoogid vene keeles. Konverentsist võttis osa ka vanim Nõukogude Liidu psühholoog, vene eksperimentaalse psühholoogia rajajaid professor Netšajev Semipalatinskist.

Konverentsi lõpul korraldati osavõtjatevaheline ühine lõunasöök kus suure Nõukogudemaa psühholoogide ühtekuuluvustunne ja ühised eesmärgid leidsid üksmeelset kinnitust.

Professor K. RAMUL
Van. õp. A. PÄRL

Hoogus töö õppevahendite valmistamise alal

Antsla Keskkool on üks neid koole, kus tuli nõukogude võimu taaskehistamisel n. ö. mitte millestki peale hakata, sest saksa okupandid olid põgenedes maha põletanud koolihoone ühes inventari ja õppevahenditega. Visa ja ennastsalgava tööga on nüüd siiski nii kaugele saadud, et kool võib töötada. Teravat puudust tuntakse õppevahendeist. Selle puuduse likvideerimiseks on tarvitusele võetud kõik abinõud. Nii on valmistatud loodusloo, füüsika, matemaatika jt. aineõpetajate poolt vastav õppevahendite valmistamise plaan, mis on läbi arutatud ja kinnitatud õppenõukogu poolt. Õppevahendite valmistamine sünnib aine- ja käsitööõpetaja koostöös.

Loodusloõpetajal O. ja J. Antsonil on käesoleval õppeaastal õppevahendite plaanis botaanika alal: samblike kogu (15 liiki), valmib oktoobris; sammalde kogu (15 liiki), valmib oktoobris-novembris; puutüve läbilõigete võrdlustabel, mikroskoopilised süsipreparaadid, nagu lehe ristlõik, õhulõhed, ühe- ja kaheiduliste varre rist- ja pikilõige; 100-eriliigiline teaduslikult määratud ja korraldatud herbaarium jne. Zooloogia alal tuleb valmistamisele: 50-liigiline süstemaatiline mardikatekogu, 25-liigiline päevaliblikate süstemaatiline kogu, varjevärvus, jõevähi jäsemed, kala ja konna luustik, inimese luustik, kiskja (kassi) pealuu, närija (küüliku) pealuu, imetajate hammastik, linnusulestik. Vajalik materjal, nagu samblikud, samblad jne. korjatakse õppekäikudel ühiselt, kassi ja küüliku koljud jne. toovad õpilased kodunt. Ka on asutud konservide preparaatide valmistamisele. Neist on mardikate ja veesisaliku märgkonserv juba valmis. Tööd pidurdab piirituse puudus, mida on väga raske saada.

Füüsikaõpetaja B. Lamburi ülesandeks on valmistada: ühe- ja kahepoolse kangi mudelid, kehade paisumise määramise riist, ühendatud anumad (valmistatakse lambiklaasidest ja klaastorudest) riist vedeliku rõhumise demonsteerimiseks, kompass, elektripendlid, kiil, plokid, monohord, pump, kaldpinnad. Sõjaajal hukkunud lennukirusudest on õpilased korjanud dünamo osad, mis koolis monteeriti kokku.

Matemaatikaõpetaja M. Terasväljal jt. hooleks on mitmesuguste geomeetriliste kehade, nagu kuupdetsimeeter jne. mudelite valmistamine.

Vene keele õpetaja M. Rammul valmistab vene keele ortograafilisi tabeleid, liikuvaid aabitsaid jm.

Maateaduse alal valmistatakse mitmesuguseid pinnavormide mudeleid savist.

3. klassi loodusloo alal valmivad: puulehtede kogud värvuse ja liikide järgi, põlluviljade seemnete kogud jne. 4. klassi loodusloo alal on kavas muuhulgas kunstväetiste kogu, mis asetatakse vastavaisse pudeleisse.

Algõpetuse osas on ette nähtud liikuvate aabitsate, kella mudelite, arvsirklite, nurkristide jne. valmistamine.

Enamik nimetatud õppevahendite valmistamiseks tarvisminevast materjalist, nagu lauad, traat, naelad, plekk jne. hangitakse kas kooli või õpilaste poolt kohapeal, pappi on saadud Võru raamatukauplusest. Puudus on aga liimist, kummivoolikust, klaastorudest.

Õppevahendeid valmistatakse peamiselt õppetööst vabal ajal kuid selleks kasutatakse vajaduse korral ka tööõpetustunde. Nende valmistamiseks kasutatakse koolil olevaid lihtsaid tööriistu, nagu saage, nuge, peitleid, höövleid jne. Õpilased suhtuvad õppevahendite valmistamisse täie innu ja armastusega. Õpetajad, kes ei oma küll erioskust sel alal, täiendavad oma teadmusi pidevalt vastavate kirjutiste uurimisega „Nõukogude Õpetajas", „Nõukogude Koolis" ja mujal.

E. Tuultemäe

Vahetundide kasutamisest Õru Mittetäielikus Keskkoolis

Õru Mittetäielikus Keskkoolis (direktor sm. Padda) on vahetundides organiseeritud mitmesugused kultuurilised tegevused. Pearõhk on pandud liikumis- ja sportlikele mängudele. Seejuures ei pöörata tähelepanu tegevuse resultaadile, vaid selle virgutuslikule toimele järgnevaiks tundideks. Vastavalt õpilaste vanusele on moodustatud grupid. Nooremaid gruppe nende tegevuses juhivad õpetajad, kuna vanemaid juhivad õpilased-organisaatorid, kes selleks on ette valmistatud. Noorusliku energiaga ja distsiplineeritult võtavad õpilased osa nii laulumängudest kui ka kergejõustikust.

Lapsevanem

KOOL VÄLISMAAL

KUIDAS JA MIDA ÕPETATAKSE TÜRGI NOORSOOLE

Iga Türgi ajalehe veergudelt võib leida rohkesti kiitvaid väljendusi, nagu oleks Türgi rahvahariduse alal saavutanud erakordset edu. Nende kirjutuste autorid võrdlevad harilikult sultani- ja vabariigi-aegset Türgit ja peavad seda täiesti küllaldaseks, et teatada Türgi „suurimatest ajaloolistest saavutustest" rahvahariduse alal. Tõeliselt on aga Türgi rahva laiade hulkade osaks endiselt karjuv kirjaoskamatus.

On üldtuntud, et Türgi on mahajäänud maa, agraarmaa. 80 prots. tema elanikkonnast on talupojad. Mitte vähem kui 70 prots. elanikest on kirjaoskamatud. Seejuures peab aga arvestama, et Türgi ametlik statistika nimetab tihti kirjaoskajaks inimest, kes kuidagi oskab kirjutada oma nime. Tegelikult on valdav osa talupoegade ja tööliste lapsi jäetud ilma isegi alghariduse saamise võimalusest. Tuntud Türgi ökonomist Tundžer näitab ajalehes „Enn asõr", et talupojad elavad „ürgaegselt" ja et „kultuurist ei maksa rääkidagi".

Assigneeringud rahvaharidusele Türgi üldriiklikus büdžetis võtavad enda alla üsna tähtsusetu osa. Näiteks riigi 952 milj. liiri suurustest üldistest kuludest assigneeriti 1944./45. a. rahvaharidusele 62 milj. liiri, s. o. 7 prots. kogu büdžetist, samal ajal kui sõjamasinale, sandarmeeriale ja kaitsepolitseile anti 565 milj. liiri, s. o. 60 prots. riigi eelarvest. Parem ei ole olukord ka 1947. aastal, kuna selle aasta eelarve on oma olemuselt sõjaline büdžett.

Kodutute ja järelevalvetute laste hulk tööliste ja talupoegade hulgast on väga suur. Laialt on levinud laste odava tööjõu kasutamine. 5 prots. töölistest, eriti tekstiilettevõtteis on 8—10-aastased lapsed. Ajaleht „Memleket" teatab, et Istanbuli tubakavabrikus, kus töötavad peamiselt lapsed, makstakse 1000 paberossikarbi valmistamise eest ainult 14 kurušit, s. o. 56 kopikat.

Laialt kasutatakse naistööjõudu. Seetõttu on paljud lapsed jäänud emaliku hooleta. Lapsed — pakikandjad, ajalehemüütajad, jalanõude puhastajad, käskjalad, liftipoisid, paberossimüütajad — on Türgis harilik nähtus.

Türgi tööliste lapsed ei tea, mis on lasteaiad, -sõimed, mängumurud, sanatooriumid ja vabaõhukoolid.

Türgi valitsus muudab kooli oma natsionalistliku propaganda tööriistaks. Käesoleval ajal kasvatatakse Türgi noorsugu rassivaimus, türgi rahva maailma teistest rahvastest „üleoleku teooria" vaimus.

Pantürklased, kelle tegevust ergutatakse Türgi valitsusringkondade poolt, võtsid oma propaganda aluseks „rassiteooria".

Türgis on mittetürgi elanikkonna kompaktseid gruppe. Ligi 10 prots. Türgi elanikkonnast koosneb kurdidest. Türgi kirderajoonides on ligi 100 tuhat laazi. Kuid neil ei ole oma koole, kus nende lapsed õpiksid emakeeles. Selle nähtuse põhjust pole raske mõistatada. Türgi valitsus teostab kurdide, laazide ja teiste Türgi territooriumil elunevate rahvaste vägivaldset türgistamispoliitikat.

Jampslik teooria, mille järgi peagu kogu maailm koosneb türklastest ja territooriumid, kus nad elunevad, peaksid järelikult moodustama riikliku terviku — on leidnud endale koha mitte ainult Türgi perioodilise ajakirjanduse veergudel, vaid ka õpikuis, mis on määratud türgi lastele ja noorsoole.

Hamid Sadi Seleni keskkooli 3. klassi geograafiaõpikus, välja antud Istanbulis 1941. a., leidub alates 106 lk. eriosa pealkirjaga „Türgi maailm". „Türklased elavad kõikjal — Vahemere kaldaist Hiinani. Siberist Indiani ja araabia maadeni", räägitakse õpikus. Õpiku autor leiab türklasi igal pool: Lääne Fraakias, Volga ääres, Kaukaasias ja Iraanis, Altais ja Jakuutias. Turkmeenia Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi elanikud on eranditult loetud türklaste hulka. Õpiku 109. leheküljel on pildid, mis autori seisukohast lähtudes kujutavad turkmeenlasi kui vastuvaidlematuid türklasi.

Tuues arve, mis õpiku autori arvates annavad kujutluse kõigist türklasist, kes on kõigil kontinentidel laiali paisatud ja... eriti NSV Liidus („Peale Türgimaa on türklasi kõige rohkem Venemaal?!"), esitab autor õpiku lugejaile küsimuse: „Kuipalju on türklasi kogu maailmas, kui otsustada minu poolt antud arvude järgi?"

See „teooria" ei kajastu ainult õpikuis. Türgis on suur noorsoo skaudiorganisatsioon „Izdžiler". Ei ole peagu ühtegi keskõppeasutist, kolledžit, kus puuduksid selle organisatsiooni salgad.

„Izdžileri" töömeetodid on kahtlemata üle võetud tuntud kurva mälestusega „Hitlerjugend'ilt." Hitlerliku noorsoo juht Baldur von Schirach ei „õnnestanud" ju Türgit oma külaskäiguga omal ajal asjatult. „Izdžileri" liikmed kandsid varrukail kuni viimase ajani haakristimärki. Kogu see organisatsioon on ehitatud nii, et soodustada Türgi noorsoo šovinistlik-natsionalistlikku kasvatust. Peale selle on organisatsiooni ülesandeks teostada noorsoo kutse-eelset sõjaväelist ettevalmistust. Organisatsioon haarab Türgi noorsoo laiu hulki 13.—15. aastani.

Ei saa pidada juhuseks, et Türgi valitsuse juhid igat liiki pidustustel pöörduvad alati tervitustega selle organisatsiooni poole. Nii oli 1946. aastal Türgi Vabariigi 23. aastapäeva pidustuste ajal. Peaminister Saradžoglu rääkis siis palju selle „rahvusliku organisatsiooni" ülesandeist.

Erilist tähelepanu pühendatakse üliõpilaste natsionalistlike organisatsioonide tegevusele. Märtsis 1947 hakkas Ankaras ilmuma reaktsiooniline üliõpilaste nädalaleht „Bairak", mis jutlustab pöörase natsionalismi ideid.

Türgi kõrgemad õppeasutised on saanud hitlerliku professuuri varjupaigaks. Ameerika ajalehe „Daily News" korrespondent saatis oma lehele teate, milles ta näitas, et Istanbuli 152-st professorist ja õpetajast on 52 sakslased. Üliõpilaste ütluste järgi jutlustavad saksa professorid endiselt „rassiteooriat" ja natside muid doktriine.

Lopsaka õiena puhkesid Türgis hitlerlikud „rassiteooriad", mis said propagandistliku tegevuse põhimõtiiviks igat liiki pantürkistlikes organisatsioones, mis tekkisid Türgis ja unistavad kõigi mussulmanide ühendamisest Türgi riigi raames „islami rohelise lipu all".

Žurnaalide „Bozkurt", „Orhun", „Ergekon" ja „Tšinaraltõ" kõrval andsid pantürkistid-fašistid välja terve rea pogromm-rassilise iseloomuga raamatuid: Husejn Orkun'i „Türklased kogu maailmas", „Türkismi ajalugu", Oguz Tjurkan'i „Teel natsionalismile" jt.

Oma raamatus „Türklased kogu maailmas" kõneleb Orkun Taga-Kaukaasia ja Kesk-Aasia rahvaist, keda ta nimetab türklasteks, ja lõpetab oma raamatu järgmiste sõnadega: „Tunneta oma sugu, oma kaasmaalasi! Tea, et sa ei moodusta ainult 18 miljonit!"

Raamatus „Türkismi ajalugu" maskeerib sama autor oma nõukogudevastaseid avaldusi, esitades neid türkismi abstraktsete uurimuste kujul. Selles raamatus, kasutades hitlerlikku ja goebbellikku terminoloogiat, püüab Orkun tõestada türklaste üleolekut maailma teistest rahvastest.

Oguz Tjurkan kordab oma raamatus „Teel natsionalismile" rassi ja pantürkismi „ideid". „Türkism," kirjutab autor, „on türgi natsionalism, mis on olemas Türgis samuti, nagu Saksamaal on natsionaal-sotsialism."

„Türgi rahvuse," jätkab Tjurkan, „moodustavad kõik 65 milj. türklast, kes elavad väljaspool Türgit laial maa-alal Bulgaariast kuni Altai mägedeni."

Türgi valitsuse sõnade ja tegude vahel on määratu suur vahemaa. Sõnades on valitsus pantürkistide-natsionalistide vastu, tegelikult aga ergutab neid igati.

Pärast fašistliku Saksamaa purustamist vabadustarmastavate rahvaste ja eelkõige nõukogude rahvaste jõududega, katkestas Türgi oma üliõpilaste saatmise Saksamaale. Kaasaegse Türgi poliitiliste ja majanduslike sidemete tugevdamine USA ja Suur-Britanniaga, kelle diplomaatilisi käsundeid Türgi praegu suure usinusega täidab, viis paljude sadade türgi üliõpilaste õppima saatmiseni USA-sse ja Suur-Britanniasse. Praegu õpib USA-s 700 türgi üliõpilast, mitusada üliõpilast on saadetud Inglismaale.

USA ei piirdu Türgi majandusliku „abiga", mis kuulutati välja Trumani poolt 1947. a. 12. märtsi kõnes. Ameerika reaktsionäärid „omandavad" Türgi ka kultuuri alal. Tähtsaks USA propagandakeskuseks Türgis „Ameerika Rahvusvahelise Informatsioonibüroo" kõrval on ameerika õppeasutised: „Robert Colledge" ja „Ameerika Kolledž" (tütarlastele) Istanbulis, aga samuti ameerika kolledžid Adanis ja Ismiris.

Türgi on üle ujutatud ameerika filmide, raamatute ja ajalehtedega. Ei vaata Türgi valitsus ilma Ameerika mõjuta läbi oma poliitikat õpilaste usulise kasvatuse asjas, likvideerides sisuliselt kooli lahutamise kirikust.

Nii on Türgis lugu rahvaharidusega. Nii tuubitakse Türgi õpilaste nead täis reaktsioonilisi „teooriaid".

O. GUREVITŠ,
ökonoomiliste teaduste kandidaat

Vastutav toimetaja J. TARUM

Toimetus: Tallinn, Pikk tn. 40, tel. 433-18. Väljaandja: ENSV RK Ajalehtede Kirjastus, Rataskaevu tn. 2, tel. 426-33. „Nõukogude Õpetaja" ilmub igal reedel. Tellimishind 85 kop. kuus

MB 07271 Trükikoda „Ühiselu", Tallinn, Pikk 42. Tellimine nr. 2029